

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Näkökulmia vapaaehtoisuudesta

Järjestöyöntekijöiden ajatuksia nykyajan vapaaehtoisuudesta

Iida Kukkonen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

4 / 2013

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä lida Kukkonen	Sivumäärä 41 ja 1 liitesivua
Työn nimi Näkökulmia vapaaehtoisuudesta – Järjestötyöntekijöiden ajatuksia nykyajan vapaaehtoisuudesta	
Ohjaava(t) opettaja(t) Tarja Jukkala	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja YAD Youth Against Drugs ry	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tilaajaorganisaationa toimii YAD, Youth Against Drugs ry. Tämä ehkäisevän päihdetyön vapaaehtoisjärjestö on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Toimintaa järjestössä on ollut jo vuodesta 1988 lähtien. Toiminnan tavoitteena on ehkäistä nuorten päihteiden käyttöä muun muassa osallistamalla nuoria ehkäisevään vapaaehtoistyöhön.</p> <p>Työni tavoitteena on lähtökohtaisesti selvittää vapaaehtoisjärjestöjen työntekijöiden näkökulmia vapaaehtoisuudesta, osallisuudesta sekä tulevaisuudennäkymistä. Tutkimuksen toteutin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkimusaineisto on kerätty haastattelemalla YAD ry:n oppisopimustyöntekijän ja YAD Street Team -hankkeen työntekijän lisäksi myös Mannerheimin lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirin perhe- ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattoria sekä Jyvälän Nuoret ry:n nuoriso- ja tukiparitoiminnan koordinaattoria käyttäen apuna teemahaastatteluja. Teoreettisena viitekehystenä työssäni käytän kirjallisuutta kolmannelta sektorilta, vapaaehtoisuudesta, osallisuudesta sekä sosiaalisesta vahvistamisesta.</p> <p>Työni aihe on ajankohtainen, koska elämme vapaaehtoisuuden muutoksen aikaa. Työni tilaaja sekä muut vapaaehtoistyönjärjestöt voivat ammentaa uusia näkökulmia vapaaehtoisuudesta, osallisuudesta sekä tulevaisuudennäkymistä. Näitä näkökulmia voidaan soveltaa vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen.</p> <p>Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:</p> <ul style="list-style-type: none">- Millä tavoin vapaaehtoisjärjestöjen työntekijät näkevät vapaaehtoisuuden?- Millaisia keinoja vapaaehtoisten osallistamiseen käytetään?- Millaiset ovat vapaaehtoisuuden tulevaisuudennäkymät työntekijän näkökulmasta?	
Asiasanat Vapaaehtoisuus, kolmas sektori, osallistaminen, sosiaalinen vahvistaminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Civic Activity and Youth Work

ABSTRACT

Author Iida Kukkonen	Number of Pages 42
Title Perspectives in voluntary – NGO worker's thoughts about present days voluntary	
Supervisor(s) Tarja Jukkala	
Subscriber and/or Mentor YAD. Youth Against Drugs ry	
Abstract <p>The Thesis was ordered by YAD (Youth Against Drugs) ry. This organisation of preventive drug work is uncommitted to politics or religion and has been working since 1988. It aims to prevent youth from using drugs and help them participate in the preventive work themselves.</p> <p>The main goal in my thesis is to explain the voluntary of organisation workers' point of view on voluntary, participating the work and their point future expectations. This thesis is a qualitative analysis. I've gathered the material by interviewing voluntary workers from YAD ry and YAD Street Team as well as the co-ordinators of Mannerheimin lastensuojeluliitto ry and Jyväskylän Nuoret ry. The Theoretical frames of my thesis consist of literature concerning the third sector, voluntary, participating and social reinforcement.</p> <p>The theme of the thesis is current as now we live in the times of changes in voluntary. YAD ry and other voluntary organisations can discover new perspectives which can be applied to developing the voluntary work.</p> <p>Analysis questions are:</p> <ul style="list-style-type: none">- In which ways do the voluntary organisations' workers see voluntary?- What are the main ways of making volunteer participate in the work?- How do the organisations' employees see the future of voluntary?	
Keywords Voluntary, third sector, participating, social reinforcement	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TAUSTAORGANISAATIOT	6
2.1 YAD RY & YAD Street Team -hanke	6
2.2 Mannerheimin lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri	8
2.3 Jyvälän Nuoret ry	9
3 KOLMAS SEKTORI	10
3.1 Vapaaehtoistyön piirteet	11
3.2 Vapaaehtoisuudesta yleisesti	12
3.3 Motiivit sitoutumiseen ja osallistumiseen	13
3.4 Vapaaehtoisuus nykyään	16
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	19
4.2 Tutkimusongelmat	21
4.3 Käytetyt menetelmät	22
4.4 Luotettavuus	23
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	24
5.1 Järjestöyöntekijöiden näkökulmia nykyajan vapaaehtoisuudesta	24
5.2 Osallistamisen keinot vapaaehtoisjärjestöissä	27
5.3 Vapaaehtoisuuden tulevaisuudennäkymiä	30
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	33
6.1 Johtopäätökset	33
6.2 Kehittämisehdotukset	35
LÄHTEET	38
LIITTEET	42

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni kokoan yhteen vapaaehtoisjärjestöjen työntekijöiden näkökulmia vapaaehtoisuudesta, osallisuudesta sekä vapaaehtoisuuden tulevaisuudennäkymistä. Tilaajaorganisaationa toimi ehkäisevän päihdetyön järjestö YAD, Youth Against Drugs ry. Toteutin työni laadullisena tutkimuksena, joten tutkimukseni tulee olemaan laadultaan ainoa. En voi yleistää tuloksia, mutta voin herättää keskustelua vapaaehtoisuudesta ja sen tulevaisuudennäkymistä.

Olen toiminut YAD, Youth Against Drugs ry:n vapaaehtoisena vuodesta 2006 lähtien. Humanistisen ammattikorkeakoulun opintojen aikana suoritin järjestössä myös muutamia harjoitteluita. Vuonna 2011 toteutin viestinnän ja markkinoinnin harjoittelun YAD Street Team -hankkeessa. Viimeisimpänä harjoitteluna tein sosiaalisen vahvistamisen projektiopinnot YAD ry:n festaritoiminnassa vuonna 2012. Projektiopintojen aikana pääsin kunnolla näkemään ja kokemaan järjestötyön arkea työntekijän näkökulmasta. Harjoittelun aikana kuulostelin järjestön työntekijöiden ajatuksia ja havaintoja vapaaehtoisuudesta ja sen mahdollisista muutoksista. Sain idean lähteä ottamaan selvää vapaaehtoisjärjestöjen työntekijöiden näkökulmista ja siitä kuinka he näkevät vapaaehtoisuuden nykyään.

Työni toteutin laadullisena tutkimuksena ja tutkimusaineistoa keräsin teemahaastattelujen pohjalta. (LIITE 1) Haastattelin YAD ry:n Jyväskylän toimiston oppisopimustyöntekijää ja YAD Street Team –hankkeen työntekijää. Keräsin lisää haastatteluaineistoa haastatteleamalla Jyväskylän alueelta kahta muuta vapaaehtoisjärjestön työntekijää. Toinen haastateltava toimi Jyväskylän Nuoret ry:n nuoriso- ja tukiparitoiminnan koordinaattorina ja toinen Mannerheimin lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirin perhe- ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattorina.

Työssäni tutkin kuinka vapaaehtoisuus nähdään nykyään, millaisia keinoja vapaaehtoisten osallistamiseen käytetään ja millaiset ovat vapaaehtoisuuden tulevaisuudennäkymät. Teoreettisena viitekehyksenä käytin kirjallisuutta kolmannesta sektorista, vapaaehtoisuudesta, osallisuudesta sekä sosiaalisesta vahvistamisesta. Teema-haastatteluista koostuva aineisto toimi työni keskeisenä materiaalina. Työssäni näkö-

kulmien koonnin tarkoituksena oli selvittää tietoa siitä, miten eri tavoin haastateltavat työntekijät näkevät vapaaehtoisuuden ja mitä mahdollisia muutoksia nämä työntekijät näkevät vapaaehtoisuuden suhteen tulevaisuudessa. Keräsin näkökulmat ja niiden myötä syntyneet ideat ja ajatukset yhteen.

Työssäni esittelen ensin haastatteleman vapaaehtoisjärjestöt, jonka jälkeen haluan antaa lukijalle pientä perehdytystä työni keskeisistä termeistä. Siispä teoriaosuudessa pohjustan tietoa kolmannelta sektorista, vapaaehtoistyöstä ja vapaaehtoisuudesta. Näiden lisäksi kartoitan tausta- ja faktatietoa vapaaehtoisuuden nykytilanteesta ennen tutkimustulosten läpikäyntiä. Loppuvaiheessa vertailen haastatteluissa nousseita asioita ja faktatietoa keskenään.

2 TAUSTAORGANISAATIO

Esittelen haastatteleman vapaaehtoisjärjestöt yksi kerrallaan. Esittelyissä kerron tarkemmin kyseessä olevan vapaaehtoisjärjestön toiminnasta ja sen tarjonnasta. Kerron myös järjestöjen arvoista ja normeista sekä siitä, kuinka niissä osallistetaan vapaaehtoisia. Järjestöt on eritelty omine otsikoineen.

2.1 YAD RY & YAD Street Team -hanke

YAD eli Youth Against Drugs ry vapaaehtoisjärjestön toimintaa on ollut jo vuodesta 1988 lähtien. Yhdistyksen ovat perustaneet nuoret, jotka olivat huolissaan kavereidensa huumeiden käytöstä. YAD ry on valtakunnallinen järjestö, jolla on päätoimipisteet Tampereella, Helsingissä ja Jyväskylässä. Järjestönä YAD ry on jo nimensä mukaisesti päihdevastainen, mutta se on myös uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton nuorten vapaaehtoisjärjestö, jonka toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen. (YAD 2013.)

YAD ry:n oppisopimustyöntekijä kuvaa järjestön tarjontaa seuraavasti: ”Se on vapaaehtoistoiminnan yks idea tehdä ehkäisevää päihdetyötä, se on niin kun nuorilta nuorille

toimintaa, että pyritään kouluttamaan, kouluttamaan nuoria, että ne osais pitää päihdekasvatustunteja festareilla, infopisteillä, jakaa huume-tietoutta toisille nuorille.”

Nykyään päihdetyö voidaan jakaa kolmeen eri kategoriaan. Ehkäisevässä päihdetyössä jaetaan tietoa muun muassa päihdeistä ja huumausaineista sekä niiden vaaroista ja haitoista. Varhaisvaiheen päihdetyössä yksilön ongelmia on jo havaittu ja sen perusteella pyritään puuttumaan asiaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Korjaavassa päihdetyössä eli päihdehoidossa ongelma on jo suuri ja tällöin yksilö vaatii konkreettista hoitoa. (Annala & Saarelainen & Stengård & Vuori-Kemilä 2007, 41.) YAD ry tekee ehkäisevää päihdetyötä vapaaehtoistyön muodossa. Järjestön päätoimisessa vapaaehtoistyössä ehkäistään päihdeidenkäyttöä sekä osallistetaan nuoria toimintaan. Pari vuosikymmentä kestäneen toimintansa aikana YAD ry on juurruttanut roolinsa järjestökentällä pitkän linjan asiantuntijana ehkäisevän huume-työn osalta. Järjestössä halutaan olla ajankohtaisia ja näin ollen huumausaineisiin liittyvää tiedostavuutta lisätään jatkuvasti eri keinoin. Tietojen ja taitojen lisäämiseen ja kehittämiseen haalitaan kokoajan uusia ja erilaisia toimintamalleja ja näkökulmia. (YAD 2013.)

Järjestö tarjoaa osallistavaa toimintaa 13- 35-vuotiaille. Osallistava toiminta on suurimmalta osin vapaaehtoistyötä YAD ry:n eri toimintaympäristöissä. Toiminnan pääosassa ovat nuoret vapaaehtoiset. Nuorelta nuorelle – periaatteella YAD:n vapaaehtoiset ovat saaneet toiminnassa suuren roolin toiminnan vaikuttajina ja tekijöinä. Organisaatio mahdollistaa toiminnan toteuttamisen tarjoamalla muun muassa resursseja ja koulutuksia ohjaamalla sekä tukemalla nuoria. Yleisstrategiat toiminnassa ovat tiedon ja tuen anto sekä toiminnan järjestäminen ja sen mahdollistaminen. (YAD 2013.)

YAD ry järjestön vapaaehtoistyön ideaa kuvataan hyvin seuraavasti: ”Alusta lähtien eli vuodesta -88 lähtien. Tää on nimenomaan vapaaehtoisjärjestöksi, nuorisojärjestöksi perustettu sillä tavalla, että idea on se ollu hyvin pitkään, että työntekijät ei oo niitä, jotka menisivät tekemään asioita vaan nämä nuoret, jotka menis kertomaan asioista.”

YAD Street Team -hanke on suunniteltu matalamman kynnyksen vapaaehtoistoimijoille. Street Team:ssa voi toimia jokainen 13 – vuotiaasta ylöspäin. Toiminnan tarjonta on suunniteltu niin, että nuorella on vapaus valita missä, milloin ja miten annettuja tehtäviä toteuttaa. Toiminnan hallinta tapahtuu Street Teamin nettisivujen kautta, jossa ylläpidon puolesta tarjotaan jäsenille erilaisia tehtäviä, joita tehdään esimerkiksi internetissä tai ulkona eri ympäristöissä. Street Team:n jäsenet keräävät tehtävien ohella itselleen pisteitä ja tämän kautta he voivat voittaa itselleen erilaisia palkintoja. Palkinnot pitävät yllä toiminnan mielenkiintoisuutta ja näin ollen myös lisäävät nuoren halua osallistua toimintaan ja olla toiminnassa mukana pidemmän aikaa. Ideana YAD Street Team -hankkeessa on se, että tehtäviä tehdessään jäsenet levittävät YAD Youth Against Drugs ry:n arvoja ja asenteita omiin lähiverkostoihinsa. Tehtävien avulla herätetään nuorten parissa keskustelua huumeista ja näiden myötä pyritään luomaan ja viljelemään myönteisempää sekä erilaisempaa näkökantaa huumetyöstä. YAD Street Team -hankkeen matalan kynnyksen vapaaehtoistyön malli on suunniteltu hyväksi lisäyksenä YAD:n toimintaan vuonna 2007. (YAD 2013.)

2.2 Mannerheimin lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri

Mannerheimin lastensuojeluliiton toimintaa kuvataan seuraavassa haastattelun lainauksessa: ”Mannerheimin lastensuojeluliitto on aatteellisesti ja poliittisesti sitoutumaton kansalaisjärjestö, perustettu 1920 – luvulla, erilainen lasten ja lapsiperheiden, nuorten etujen ajaja ja puolestapuhuja ja erilaisten toimintojen järjestäjä. Et varmaan täää päivä ei riittä, jos kertos kaikkee sitä, mitä historiassa on tehty.” Mannerheimin lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiriin kuuluvat vapaaehtoiskeskukset Joensuusta, Jyväskylästä, Kuopiosta sekä Mikkelistä. Tämä kyseessä oleva piiri toimii Keski-Suomen alueella ja toiminnan päämääränä halutaan parantaa lasten, nuorten ja lapsiperheiden perusturvallisuutta, hyvinvointia ja kehitystä. Piiriin kuuluvat paikallisyhdistykset toimivat vapaaehtoisvoimin ja niiden toiminta mahdollistetaan erilaisten koulutusten avulla. (MLL 2013.)

MLL:n Järvi-Suomen piirissä toimintaa järjestävät siihen kuuluvat yhdistykset. Toimintaa järjestetään perheille ja nuorille. Nämä osallistavat toiminnat ovat esimerkiksi vertaisryhmät, kerhot sekä erilaiset tilaisuudet, kampanjat ja tapahtumat. Mannerheimin lastensuojeluliiton vapaaehtoiset toimivat muun muassa näissä edellä mainituissa

toiminnoissa, joissa toteutetaan ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä korostamalla nimenomaan lapsen kasvun ja kehityksen turvaamista. Mannerheimin lastensuojeluliiton toiminnan kautta aktiivinen kansalainen pääsee vaikuttamaan ja osallistumaan oman alueen asioihin ja palveluihin, mikäli sitä haluaa. (MLL 2013.)

Lastensuojelussa tähdätään lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin tukemiseen, jonka avulla pyritään ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia. Näihin ongelmiin puututaan mahdollisimman ajoissa, mikäli niitä havaitaan. (Räty 2007, 20.) Järvi-Suomen piirin paikallisyhdistyksissä järjestetään virikkeellistä ja osallistavaa toimintaa lapsille ja perheille. Näitä toimintoja ovat muun muassa perhekahvilat, vertaisryhmät, erilaiset tilaisuudet ja tapahtumat. Piirissä toteutetaan myös vanhemmuutta tukevia ja voimauttavia toimintoja kuten lastenhoitoa ja tukihenkilötoimintaa. Toimintaa kehitetään jatkuvasti, jotta piiri pystyisi parhaiten vastaamaan päätoimisiinsa tavoitteisiinsa tukea vanhemmuutta ja turvata lapsen kehitystä. (MLL 2013.)

2.3 Jyvälän Nuoret ry

Seuraavassa lainauksessa Jyvälän Nuoret ry:n nuorisotoiminnan ja tukiparitoiminnan koordinaattori alustaa järjestön tarjontaa: ”No meille voi tulla vapaaehtoiseks ohjaamaan kerhoja, leirejä. Voi tulla ihan ohjaajaks tai apuohjaajaks. Ja sitten meillä on eniten just nyt tällä hetkellä siinä tukiparitoiminnassa vapaaehtoisia aikuisia tuke-massa nuoria.” Jyvälän Nuoret ry on jäsenyhdistys, joka toimii settlementiliiton alla ja näin ollen toiminnassa toteutetaan myös perusarvoja ja normeja kansainvälisestä settlementiaatteesta. Jyvälän Nuoret ry:ssä järjestetään toimintaa edistäen samalla yhteisöllisyyttä. Lapsi- ja nuorisotyöhön painottuen päämääränä on pitää kiinni toiminnan periaatteista, joita ovat muun muassa lapsen oikeuksien kunnioittaminen sekä erilaisuuden hyväksyminen. (JVN 2013.)

Jyvälän Nuoret ry:n toiminnassa korostetaan niin vapaaehtoisten osallisuutta kuin tekemisen iloa. Järjestössä voi tehdä vapaaehtoistyötä kerho- ja leiriohjaajan roolissa sekä TUPA -hankkeessa eli tukiparitoiminnassa. TUPA -hanke on tällä hetkellä uusin vapaaehtoistyön muoto Jyvälän Nuoret ry:n toiminnassa. Toiminnan tavoitteena on tukea 13- 19-vuotiaita nuoria elämän hallinnassa. Vapaaehtoiset toimivat nuoren tukena ja ovat nuorelle läsnä sekä tarjoavat tälle lisätukea tarpeiden mukaisesti sekä

suunnitellusti puolen vuoden ajan. Jyväskylän Nuoret ry:n toiminnassa näkyy ja painottuu selkeästi osallistaminen ja sosiaalinen vahvistaminen. (JVN 2013.)

3 KOLMAS SEKTORI

Eri toimijat ja yhteisöt luokitellaan neljään eri sektoriin. Ensimmäiseen sektoriin luokitellaan markkinointi ja yrityselämän toimijat. Toisen sektorin tekijöinä nähdään kunnan, valtion ja julkisen sektorin toimijat. Kolmannessa sektorissa nousee esille kansalaisjärjestöt sekä vapaaehtoisuuteen pohjautuva kansalaistoiminta. Neljännessä sektorissa pääosassa ovat lähiverkostot, jotka koostuvat perheistä ja intiimeistä suhteista. Tämä edeltävä sektori on hieman tuntemattomampi kuin kolme aikaisempaa sektoria. (Kolmas sektori 2013.) Tässä luvussa perehdytän lukijan kolmannen sektorin määritelmään.

Kolmannen sektorin monitulkinnallisuus on muodostunut haasteeksi siinä mielessä, että sen voi tulkita niin monella eri tapaa. Kolmas sektori luokitellaan kansalaistoimintaan ja järjestötyöhön kuuluvaksi. Se määritellään toimijaksi julkisen ja yksityisen sektorin rinnalle. Tässä tapauksessa kolmannessa sektorissa toimijat ovat omaloitteisia ja aktiivisia kansalaisia. Kansalaisten perustamat yhdistykset, osuuskunnat ja säätiöt kuuluvat kolmannen sektorin piiriin. Julkinen valta ei pyöritä kolmatta sektoria, koska tässä nimenomaisessa sektorissa jo itse toiminnassa painotetaan puolueettomuutta sekä voittoa tavoittelemattomuutta. (Porkka 2009, 61.)

Kolmannessa sektorissa kansalaistoiminnalla sekä vapaaehtoisjärjestöillä on suuri rooli. Järjestössä kansalaistoiminta sekä vapaaehtoistyön toiminnan toteutus ja tarjonta on voittoa tavoittelematonta sekä itsehallinnollista, jolloin järjestö voidaan luokitella kolmanteen sektoriin kuuluvaksi. (Kolmas Sektori 2013.) Suomessa kolmannen sektorin piirteisiin luokitellaan pääpiirteitä, jotka kuvaavat sektorin ominaisuuksia parhaiten. Nämä kyseessä olevat ominaisuudet ilmenevät toimijoiden tekemässä työssä. Ominaisuuksiin luokitellaan muun muassa yleishyödyllisyys, eettisyys, voittoa tavoittelemattomuus, riippumattomuus, yhteisöllisyys, solidaarisuus, joustavuus sekä vii-

meisenä, mutta ilmeisen tärkeänä ominaisuutena nähdään vapaaehtoisuus. (Harju 2003, 15.)

3.1 Vapaaehtoistyön piirteet

Vapaaehtoistyöstä on puhuttu 1980-luvulta asti ja sittemmin termiä on käytetty kansalaistoiminnan ja järjestöyön kentällä. Vapaaehtoistyötä arvostetaan ja sitä pidetään palkkatyön veroisena. Vapaaehtoistyötä tekeekin moni aktiivinen kansalainen, koska sitä arvostetaan paljon jo pelkästään sen eettisen ominaisuuden johdosta. Vapaaehtoistyölle ei ole olemassa tarkkaan tehtyä määritelmää, mutta siihen liitetään yleensä paljon muita termejä, joita ovat muun muassa osallisuus, sosiaalinen vahvistaminen, terveys, vapaaehtoisuus, vertaistoiminta sekä tukihenkilötyö. (Porkka 2009, 60.)

Vapaaehtoistyössä noudatetaan hyviä arvoja ja normeja, koska pääosin sitä tehdään yhteisen hyvän vuoksi. Vapaaehtoistyötä on monenlaista ja sitä voi tehdä kuka vain. Toimintaan osallistutaan aktiivisesti tai vähemmän aktiivisesti. Vapaaehtoisjärjestöissä vapaaehtoiset osallistetaan toimintaan muun muassa eri hankkeiden, tilaisuuksien ja tapahtumien avulla. (Harju 2003, 10.) Vapaaehtoistyö nähdään kansalaistoiminnassa muotona, jonka puitteissa aktiiviset kansalaiset voivat toteuttaa toimintaa yhteisen hyvän puolesta. Tavoitteet ja päämäärät ovat tässä kohtaa tärkeitä, koska niiden avulla aktiivinen kansalainen pääsee vaikuttamaan itselle tärkeisiin asioihin. Vapaaehtoistoiminnassa on myös määritelty sen oikeaoppinen muoto, missä vaiheessa se on konkreettisesti vapaaehtoistoimintaa ja missä vaiheessa taas ei. Vapaaehtoisuutta eli sitä, että yksilö on toiminnassa mukana vapaaehtoisesti, pidetään kansalaistoiminnassa yhtenä ehtona, jotta toimintaa voidaan kutsua vapaaehtoistoiminnaksi. (Harju 2003, 118.)

Kansalaisjärjestöt tavoittelevat vapaaehtoistyön avulla yleishyödyllistä toimintaa, jota toteutetaan aina jonkin tarkoituksen hyväksi. Tätä toimintaa toteutetaan toimintaorganisaation kautta joko paikallisesti, alueellisesti tai valtakunnallisesti. Näissä yleensä on nimettynä tiettyjä vastuuhenkilöitä omiin rooleihinsa, joissa he pitävät huolen siitä, että toimintaa oikeasti toteutetaan vaadittujen raamien mukaisesti. Yhdistyksissä toimintaa toteutetaan enemmissä määrin paikallisesti ja tämän alla toimii yleensä

jokin rekisteröitynyt tai rekisteröimätön seura. Järjestöjen toiminta on valtakunnallista, jolloin tässä kohtaa toiminnan kokonaisuus muodostuu muun muassa erilaisista yhdistyksistä, piiri- tai liitto-organisaatioista. (Harju 2003, 13.)

Vapaaehtoisjärjestöjen toiminta on tärkeää yhteiskunnalle, koska niiden osallistava toiminta ehkäisee syrjäytymistä sekä lisää yhteisöllisyyttä ja näin ollen edistää sosiaalista vahvistamista. Vapaaehtoisjärjestöissä hyväksi havaittuna ja vaikuttavana ominaisuutena nähdään kansalaisia osallistava toiminta, joka edesauttaa yksilön fyysisistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Näitä hyvinvointia edistäviä ominaisuuksia sekä tärkeimpiä osallistavia keinoja ovat muun muassa vapaa-ajanvietto-, virkistys- ja harrastusmahdollisuudet. (Pihlaja 2010, 72.) Vapaaehtoistyössä korostetaan toiminnan periaatteita sekä mielenkiintoisuutta, joiden uskotaan tuovan toiminnalle lisäarvoa ja merkitystä. Periaatteisiin luokitellaan useita termejä joita ovat muun muassa vastavuoroisuus, yhteinen ilo, tasa-arvoisuus, vapaaehtoisuus, luottamuksellisuus, vaitiolovelvollisuus, puolueettomuus, vastuuntuntoisuus. (Koskinen-Ollonqvist & Pajja & Pantzar & Saikkonen & Savolainen 2009, 45.) Näiden termien raameissa voidaan kuvata vapaaehtoistyön todellista puolta ja sitä, mitä kaikkea se sisältää ja mitä se toimijaltaan vaatii.

3.2 Vapaaehtoisuudesta yleisesti

Vapaaehtoisuus käsitteenä kertoo jo sen, että ihminen on mukana toiminnassa vapaaehtoisesti eikä pakotetusti. Se antaa ihmiselle mahdollisuuden ottaa vapaasti osaa johonkin yhteisöön ilman, että hän sitoutuu sen kummemmin toimintaorganisaatioon. Näin yleisesti vapaaehtoisuuden luokittelussa on päädytty yksinkertaisesti siihen, että vapaaehtoiseksi lasketaan ainoastaan sellainen henkilö, joka oikeasti osallistuu toimintaan aktiivisena kansalaisena muiden kanssa toimien sekä itsekin toimien. (Harju 2003, 10.)

Vapaaehtoisena voidaan toimia monella eri tapaa ja monessa eri roolissa. Tämän vuoksi siihen on määritelty tiettyjä ehtoja, jotta henkilö voidaan luokitella vapaaehtoiseksi. Tässä luokittelussa tarkennetaan nimenomaan myös sitä, että kansalainen osallistuu oikeasti toimintaan ilman rahallista korvausta. Tätä perustellaan sillä, että toimintaa toteutetaan yhteiseksi hyväksi, jolloin se menettäisi heti merkityksensä ja

arvostuksensa, mikäli sillä ansaittaisiin rahallista korvausta. Toimintakriteereiksi vapaaehtoisuudessa painotetaan konkreettista toimintaa. Tässä haetaan nimenomaan sitä, että konkreettinen osallistuminen toimintaan sekä oman panoksen antaminen ovat oikeanlaista vapaaehtoistoimintaa. Konkreettinen toimiminen on yksiselitteinen ja kohtuullinen kriteeri vapaaehtoiseksi luokittelussa. (Harju 2003, 118.)

Vapaaehtoisuuteen vedoten vaikuttamisen mahdollisuuden lisäksi vapaaehtoisuuteen perustuvaa kansalaistoimintaa ei voida perustaa pakkojen, velvoitteiden tai minkäänlaisten rahallisten tai luontaisetujen varaan. Tällöin toiminta ei perustuisi täysin vapaaehtoisuuteen, koska henkilö pakotetaan toimintaan tai henkilö saa siitä konkreettisesti etuuksia itselleen. Vapaaehtoisuus perustuu ihmisten omaan intoon ja todelliseen haluun toimia. (Harju 2003, 39 – 40.) Vapaaehtoisuus on järjestölle merkityksellistä, koska se lisää järjestön mahdollisuuksia toimia näkyvämmiin. Vapaaehtoiset toimivat järjestön tärkeinä resursseina, jolloin toimintaa voidaan tarjota ja toteuttaa entistä laajemmin. Jo pelkästään sanana vapaaehtoisuus antaa matalemmän kynnyksen osallistua vapaaehtoistyöhön, koska se ei velvoita lopullisesti mihinkään. Vapaaehtoiset nähdään vapaaehtoisjärjestöjen voimavarana, koska vapaaehtoiset voivat toiminnassaan vaikuttaa niin sisäisesti kuin ulkoisesti ja näin ollen he lisäävät järjestön toiminnan näkyvyyttä. (Heinänen 2001.)

3.3 Motiivit sitoutumiseen ja osallistumiseen

Motiiveja sitoutumiseen ja toimintaan osallistumiseen voidaan luokitella lukuisia asioita. Ihmisillä on monia syitä ja motiiveja omiin tekemisiinsä ja käyttäytymisiinsä. Vapaaehtoistyössä ja itse vapaaehtoisuudessa motiivit toimintaan osallistumiseen voivat olla itsekkeitä tai epäitsekkäitä riippuen henkilön sen hetkisestä elämäntilanteesta. Vapaaehtoistyöntekijän resurssit osallistua toimintaan voivat olla hyvinkin muuttuvia tekijöitä ja tässä kohtaa järjestötyöntekijän rooli on hyvin tärkeä. Avoimet välit vapaaehtoisien kanssa auttavat selkeyttämään myös työntekijän puitteita siitä, miten hyvin työntekijä voi tarjota toimintaa vapaaehtoisille. Tässä kohtaa vapaaehtoisen on myös helpompi sanoa suoraan, jos mieltä painaa jokin. (Mykkänen-Hänninen 2007, 63.)

Jyväskylän Nuoret ry:n nuorisotoiminnan ja tukiparitoiminnan koordinaattorin kuvauksia siitä, minkä vuoksi ihmiset ryhtyvät vapaaehtoistyöhön. Mitkä ovat ne motiivit vapaa-

ehtoistyölle: ”Et iha selvästi se, että luetaan lehtiä ja se syrjäytymiskeskustelu on myöskin tapetilla, et sit tää tarjoo monelle sellasen väylän et minä minuna voin olla niinkun avuksi oman elämäni raameissa.”

Ihminen pyrkii tavoittelemaan itselleen tärkeitä asioita. Omat uskomukset, kokemukset ja tietämys oikeasta ja väärästä ovat ihmiselle tärkeitä. Vapaaehtoisjärjestöissä ja niiden toiminnassa vaikuttavat paljon järjestöjen omat arvot ja normit. Nämä vaikuttavat paljon myös siihen, miten paljon ihmiset kiinnostuvat toiminnasta. Säännöt ja aatteet toimivat yhtenä yksilön motiiviin ja osallisuuteen vaikuttavina tekijöinä ja erityisesti nämä ohjaavat ihmisiä ja yhteisöjä niiden valinnoissa. (Pentti 2003, 16.) Haastattelemani vapaaehtoisjärjestöt omaavat vahvoja ja selkeitä arvoja ja normeja, jotka korostuvat sanoissa ja teoissa. Sanat ja teot tietävästi vaikuttavat myös itse toiminnan mielenkiintoisuuteen.

Vapaaehtoisuuteen perustuvassa järjestössä toiminnan suunnittelussa on hyvä ottaa huomioon myös vapaaehtoisten omat mielipiteet. Vapaaehtoisten osallistaminen toiminnan suunnittelussa on hyvä tapa lisätä vapaaehtoisten mielenkiintoa itse toimintaan kohtaan. Parhaimmillaan tämänkaltainen osallistaminen lisää vapaaehtoisten motivaatiota olla toiminnassa mukana pidemmän aikaa. Osallisuus ja vastuuttaminen lisäävät vapaaehtoisissa tunnetta siitä, että ovat tärkeitä ja, että heidän panostaan tarvitaan. (Koskinen-Ollonqvist ym. 2009, 64.)

Sosiaalisuus mielletään hyväksi piirteeksi yksilön persoonassa, jolloin yksilön oletetaan osaavan käyttäytyä tiettyjen arvojen ja normien mukaisesti yhteiskunnassa. (Pentti 2003, 92.) Vapaaehtoistyössä on mahdollista päästä lisäämään omaa sosiaalista identiteettiä. Sanasta identiteetti voidaan jo päätellä, että puhutaan käsityksestä omasta itsestä, minäkuvasta. Sosiaalisella identiteetillä ei haeta pelkästään yksilön omaa käsitystä itsestä vaan sillä tarkoitetaan yksilön omaa kuvaa siitä, miten muut näkevät hänet. Sosiaalista identiteettiä pidetään ominaisuutena, joka määrittää yksilön yhteisöllisen ulottuvuuden. Tähän ulottuvuuteen liitetään erilaiset ihmisryhmät, joissa yksilö voi tuntea kuuluvansa joukkoon, kokea samaistumista sekä tuntea solidaarisuutta. (Vahvistamo 2013.)

Yhteisöllisyyden tunteen merkitys nähdään merkittävän suurena yhteisöissä, koska se vahvistaa yksilöä ryhmässä toimijana ja näin ollen myös lisää yksilön halua olla mukana yhteisön toiminnassa. Tässä kohtaa yksilö tuntee olevansa tervetullut toimintaan ja se nimenomaisesti lisää halua osallistua toimintaan myös jatkossa. Vapaaehtoistyössä sosiaalisen identiteetin suhteen on tärkeää, että yksilö tuntee kuuluvansa joukkoon. Sosiaalisessa kategoriassa eli yksilöistä muodostuneessa ryhmässä nähdään yhteisöllisyyden toimivan merkittävänä tekijänä. Esimerkiksi vapaaehtoistyössä vapaaehtoisista muodostetussa yhteisössä yksilöt voivat samaistua toisiinsa, jolloin nämä pystyvät hahmottamaan ja tuntemaan olevan osana jotain tiettyä sosiaalista ryhmää eli sosiaalista kategoriaa. (Väistö 2010, 38.)

Yhteisöllisyys koetaan tärkeänä osana vapaaehtoisuutta. Yhteisöllisyys termillä viitataan yhdessä oloon ja näin ollen esimerkiksi yhteisöllisessä ryhmässä ihmiset kokevat yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Pentti 2003, 106.) Se voidaan nähdä myös yhtenä motivoivana asiana sitoutumisessa ja osallistumisessa vapaaehtoistoimintaan. Yhteisellä tekemisellä ja samoilla päämäärillä voidaan lisätä vapaaehtoisten ryhmähenkeä ja yhteisöllisyyden tunnetta. Motivointikeinona vapaaehtoisia voidaan ryhmäyttää yhteisönä ja toiminnallisena ryhmänä, jolloin ryhmässä voidaan keskittyä enemmän konkreettiseen toimintaan. Näissä tilanteissa vapaaehtoiset voivat esimerkiksi jakaa yhdessä saatuja kokemuksia. (Kaukkila, V. & Lehtonen, E. 2008, 18.)

Yksilölle osallisuuden ja ryhmään kuulumisen tunne nähdään tärkeänä motivaattorina sitoutumisen ja osallistumisen kannalta. Osallisuus sisältää paljon yksilöä miellyttäviä ominaisuuksia kuten esimerkiksi voimaantumisen tunne. Osallisena oleminen voimaannuttaa ja parhaillaan lisää vapaaehtoisen innokkuutta, mikä taas on motivoivaa (Herranen & Lundbom 2011, 5). Vapaaehtoisen tukeminen ja rohkaisu toiminnassa voi olla myös hyvin innostavaa. Riittävällä tukemisella ja rohkaisulla lisätään vapaaehtoisen halua sitoutua toimintaan pidemmäksi aikaa. (Koskinen-Ollonqvist ym. 2009, 45.)

Vapaaehtoistyö ja vertaistuki kävelevät käsi kädessä vapaaehtoisen arjessa. Vertaistuki on yksi merkittävistä asioista, mikä auttaa vapaaehtoisten motivoinnissa ja osallistamisessa toimintaan. Se toimii hyvänä välineenä lisätä ryhmähenkeä esimerkiksi vapaaehtoisten parissa. Hyvä ryhmähenki lisää motiiveja osallistua toimintaan ja va-

paaehtoisen roolissa tämä vaikuttaa varmasti tunteeseen siitä, että onko tervetullut toimintaan vai ei. Vertaistuella haetaan sellaista yhteisöllisyyden tunnetta, jossa ihmisjoukkoa yhdistävät samankaltaiset ongelmat, elämäntilanne, mielenkiinnonkohde, työkuva tai jokin muu. Tämänkaltaisessa joukossa yksilöt samaistuvat helposti toisiinsa ja näin ollen ovat vertaisia toisilleen. Tämän myötä yksilöt saavat myös tukea toisiltaan. Vertaistuki antaa yksilölle mahdollisuuden jakaa omia ajatuksia ja ongelmakohtia, jotka tämä kokee olevan hankalia. Vertaistukea voi saada myös hyvien asioiden äärellä, sillä yhteiset hyvät hetket myös lisäävät joukon yhteisöllisyyden tunnetta. (Mykkänen-Hänninen 2007, 26.) Vertaituella pystytään korostamaan tasa-arvoisuutta sekä yhteisöllisyyttä. Se toimii yhtenä tapana mahdollistaa yksilölle tilanteita, jossa tämä voi olla vuorovaikutuksessa muiden vertaisten kanssa niin vaikeiden kuin hyvien asioiden ja kokemusten parissa. Vertaistuen onnistumiseen tarvitaan muita saman asian kokeneita, jolloin samaistuminen toisiin ryhmässä oleviin on mahdollista. Tällöin yksilöt saavat myös mahdollisuuden jakaa kokemuksia keskenään ja kokea sen myötä yhteisöllisyyttä. (Laatikainen 2010, 12- 13.)

3.4 Vapaaehtoisuus nykyään

Vuonna 2009 tehdystä ajankäyttötutkimuksesta käy ilmi, että vapaaehtoisuuteen osallistuminen on pysynyt samana viimeisten 10 vuoden aikana. Aktiivisuudessa nähdään eroja miesten ja naisten välillä. Tutkimuksen mukaan miehet ovat hieman aktiivisempia kuin naiset. Tuloksissa todetaan myös keski-ikäisten tekevän vapaaehtoisuutta kaikista eniten verrattaessa muihin ikäryhmiin. Eroavaisuuksia nähdään myös koulutuksissa muun muassa korkeammin koulutetut tekevät enemmän vapaaehtoistyötä kuin ne, joilla ei ole korkeampaa koulutusta. Tutkimuksessa nousee esille selkeästi se, että vapaaehtoisuutta tehdään eniten urheiluseuroissa ja liikuntapainotteisissa kerhoissa, kun taas poliittiset ja ammatilliset yhdistykset jäävät ilman suosiota. Vapaa-ajan harrastuksiin painottuvat yhdistykset ovat myös lisänneet kannatusaan. (Suomen virallinen tilasto 2013.) Ajankäyttötutkimuksen tuloksista voidaan päätellä, että vapaaehtoisjärjestöjen toiminnan tarjonta tulisi olla jotain konkreettista josta saisi välitöntä mielihyvää, jotta ihmiset kiinnostuisivat siitä enemmän. Tätä välitöntä mielihyvää tarjoavat urheiluseurat sekä liikuntakerhot.

Ajankäyttötutkimuksen mukaan vapaaehtoisuuden muutoksia ilmenee lapsien ja nuorien kohdalla. Nuorilla ikäpolvilla aktiivisuus on ollut vähenemään päin, kun taas eläkeikäisten keskuudessa se on ollut nousussa kokoajan. Tämä taas on vaikuttanut tutkimustuloksiin niin, että vapaaehtoisuuden yleinen aktiivisuus nähdään pysyneen samana viimeisten 10 vuoden ajan. Jakamalla ikäpolvet omiin ryhmiin nähdään tutkimustulosten tarkempia tuloksia. Nuorten aktiivisuus on ollut huomasti vähenemään päin ja se todetaan myös olevan tulevaisuuden selkeä haaste vapaaehtoistyön kentällä. (Suomen virallinen tilasto 2013.)

Vapaaehtoisuus nähdään tärkeänä osallistamisen keinona sekä sosiaalisen vahvistamisen työkaluna. Osallisuudella tarkoitetaan yksilön tai ryhmän osallistamista itse toimintaan mukaan ja sen myönteisenä vaikutuksena nähdään sosiaalinen vahvistaminen. Lisäksi kansalaisten osallisuutta ja osallistamista pidetään myös positiivisena seikkana vapaaehtoistyössä ja –toiminnassa. Vapaaehtoisuus tarjoaa osallisuuden myötä ihmisille sosiaalista pääomaa sekä yhteisöllisyyden kokemuksia. Tässä kohtaa sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan yksilön mahdollisuuksia lisätä omaa pääomaa sosiaalisista kanssakäymisistä ja suhteista eri sosiaalisten verkostojen kesken, joita ovat muun muassa lähi- ja työverkot sekä vapaa-ajan verkostot. (Alanen & Salmiinen & Siisiäinen 2007, 14).

Vapaaehtoistyöhön ja –toimintaan hakeudutaan monista syistä. Nämä syyt ovat ihmisten omien arvojen ja normien mukaisia motiiveja ja intressejä, jotka voivat olla tiedostamattomia tai tiedostettavia. Ihminen voi hakeutua toimintaan itsekkäistä ja epäitsekkäistä syistä kuten esimerkiksi, auttamisenhalu, halu kuulua joukkoon, osallisuus, uudet sosiaaliset suhteet, vaikuttamisen halu, oma etu, välitön mielihyvä ja niin edelleen. (Laimio & Välimäki 2011, 21). Kulttuurin muutos on nähty vaikuttavan vapaaehtoisuuteen. Median nähdään aiheuttavan haasteita vapaaehtoisuuteen sillä tavalla, että sen kautta pystytään seuraamaan tänäpäivänä monia asioita. Asiat, jotka saattavat ihmisiä kiinnostaa, ovat helposti nähtävissä niin television kuin internetin kautta. Kynnys lähteä tekemään ja kokeilemaan itse jotain on kasvanut tämän myötä suuremmaksi. Tämän vuoksi jossain määrin ehkä henkilökohtainen kokeminen nähdään tekijänä, mikä innostaisi yksilöä osallistua toimintaan. (Mykkänen-Hänninen 2007, 24.)

Sosiaalisessa mediassa nähdään myös positiivisia seikkoja. Sitä käytetään tänä päivänä todella paljon ja se toimii yhtenä hyvänä työkaluna järjestöissä ja yhdistyksissä. Vapaaehtoistyöhön osallistumisen kynnyksiä on madallettu käyttämällä sosiaalista mediaa hyödyksi. Sen avulla vapaaehtoistyötä on tehty näkyvämmäksi ja siksi kansalaistoimintaa nähdään enemmän internetissä. (Laimio ym. 2011, 9.) Sosiaalisella medialla tarkoitetaan tiedotusvälineitä ja sovelluksia joiden avulla yksilöt voivat viestittää ja tiedottaa sekä rakentaa yhteisöllisiä verkostoja muun muassa internetin, älypuhelimien, television, facebook – sivustojen kautta. Tämä lista jatkuu pitkälle, mutta se sisältää pääosin kaiken, mitä internetissä voi viestittää, käyttää ja hyödyntää. (Sosiaalinen media 2013.)

Muutoksia itse vapaaehtoisuudessa on nähty viimeisten vuosien aikana. Ajan muuttuessa, ihmiset ja ympäristö sekä erinäiset ihmisten tarpeet muuttuvat. Muutokset näkyvät ja vaikuttavat vapaaehtoistoimintaan sitoutumisessa. Nykyään vapaaehtoisten aktiivisuus yhdistyksen tai järjestön toiminnassa on koettu näkyväksi ja muuttuvana asiana. Jäseneksi sitoutumista ei nähdä enää niin suosittuna. Vapaaehtoistoimintaan sitoudutaan helpommin lyhyemmiksi ajoiksi ja syitä siihen voi olla montaa erilaista. Näihin syihin vaikuttavat pääosin yksilön omat tarpeet ja elämäntilanne. (Laimio ym. 2011, 9.)

Tänä päivänä järjestöillä on paljon erilaisia mahdollisuuksia saada toimintaan mukaan uusia vapaaehtoisia. Tässä kohtaa hyvänä esimerkkinä toimii henkilökohtainen kohtaaminen, joka on todettu toimivaksi tavaksi saada lisää uusia vapaaehtoisia. Uusien vapaaehtoisten rekrytointi toimintaan nähdään kuitenkin hyvin haasteellisena. Vapaaehtoistyö nähdään mielenkiintoisena, mutta siihen osallistuminen ei ole ollut nykyään kovin yleistä etenkin nuorten ikäpolvien kohdalla. Tässä voidaan vedota ajankäyttötutkimuksen tuloksiin, joissa nuorison osallistuvuus on ollut huimasti laskemaan päin. (Suomen virallinen tilasto 2013). Vapaaehtoistyöhön osallistumista ei ajatella enää niin helposti siltä pohjalta, että osallistuttaisiin itse toimintaan. Liian helposti tyydytään tietoon siitä, että vapaaehtoistyötä tekee jo joku muu, joten siihen ei tarvitse tai haluta itse osallistua. Uusien vapaaehtoisten saaminen mukaan toimintaan nähdään hyvin haasteellisena ja resursseja vaativana toimenpiteenä. (Mykkänen-Hänninen 2007, 24.)

Vapaaehtoistyö elää muutoksen aikaa etenkin sitoutumisen ja osallistumisen suhteen. Muutosta ovat jouduttaneet media sekä kulttuurin ja yhteiskunnan muutokset. Vapaaehtoistyönjärjestöissä muutokset nähdään itse vapaaehtoisissa, vapaaehtoistehtävissä ja näiden myötä myös toiminnan organisoinnissa. Toimintaan osallistutaan miten halutaan ja milloin halutaan. Ennen pystyttiin vetoamaan siihen, että vapaaehtoisia tarvitaan lisää toimintaan mukaan, jolloin velvollisuudentunne saattoi ajaa ihmiset tekemään vapaaehtoistyötä. Nykyään näkökulma on kallistunut enemmän vapaaehtoisen omiin haluihin ja lähtökohtiin. Vapaaehtoisuudessa nähdään omahyväinen hyöty ja yksilön oma mahdollisuus vaikuttaa elämänlaatuun ja sen sisältöön. (Laimio ym. 2011, 16.)

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen nähdään myös hyvin tärkeänä vapaaehtoisten roolissa. Halu päästä vaikuttamaan ajankohtaisiin asioihin on suuri ja tulokset aikaansaannoksista halutaan nähdä nopeammin. Vapaaehtoisuus on muuttumassa niin sanotusti anarkistisempaan muotoon kun viitataan edeltävään lauseeseen. Vapaaehtoisena halutaan enemmän olla omatoimisia sekä aktiivisia niissä asioissa, jotka kiinnostavat enemmän omaa itseä. Osallistuminen ja välitön vaikuttaminen toiminnassa nähdään motivoivan ihmisiä osallistumaan. Yksilö lähtee mukaan helpommin sellaisiin asioihin, jotka sillä hetkellä häntä eniten kiinnostaa ja hän kokee ne tärkeiksi. Eri-laiset tapahtumat ja kampanjat vetävät ihmisiä mukaan helpommin, koska ne eivät sitouta toimintaan pidemmäksi aikaa. (Laimio ym 2011, 16 – 17.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Seuraavaksi käyn läpi tutkimuksen tarkoitusta ja tavoitteita. Esittelen tutkimusongelmat sekä käytetyt menetelmät. Viimeisen alaotsikon kohdalla pyrin pohtimaan tutkimuksen luotettavuutta.

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Toteutin työni laadullisena tutkimuksena. Teemahaastattelujen avulla keräsin aineistoa tutkimaani aiheeseen haastatteleamalla yhteensä neljää työntekijää kolmesta eri

vapaaehtoisjärjestöstä. Tämän haastatteluaineiston pohjalta kokosin yhteen näkökulmia vapaaehtoisuudesta työntekijän silmin. Tutkimustuloksissa vastaan siihen, mitä haastateltavat ajattelevat vapaaehtoisuudesta, osallisuudesta sekä tulevaisuudennäkymistä vapaaehtoistyön kentällä. Millaisia piirteitä vapaaehtoisjärjestöjen työntekijät näkevät vapaaehtoisuudessa? Millaisia keinoja vapaaehtoisten osallistamiseen käytetään? Millaiset ovat vapaaehtoisuuden tulevaisuudennäkymät työntekijän näkökulmasta? Teemahaastattelussa jaoin kysymykset viiteen eri kategoriaan joita ovat järjestö, vapaaehtoisuus, sitoutuminen, osallistaminen ja tulevaisuus. (LIITE 1.)

Tutkimusaineistona käytin teemahaastattelun aineistoa. Lähdekirjallisuus tukee tutkimusaineiston analysointia. Teoreettisena viitekehysenä työssäni käytin kirjallisuutta kolmannesta sektorista, vapaaehtoisuudesta, osallisuudesta sekä sosiaalisesta vahvistamisesta. Litteroin teemahaastatteluista koostuvan aineiston, koska halusin päästä analyysissä syvempään ymmärrykseen. Litterointia pidetään tutkijan näkökulmasta oivallisena ja etenkin järkevänä tapana tutustua tutkimusaineistoon tarkemmin. Litteroinnin myötä aineisto muotoutui helposti käsiteltävään muotoon, jolloin tutkijan roolissa minun oli helpompaa erottaa selkeämmin haastatteluaineiston piirteitä. (Ruusuvoori & Nikander & Hyvärinen 2010, 13.) Tämä auttoi selkeästi tutkijan roolissa ymmärtämään ja analysoimaan aineistoa totuudenmukaisesti. Litteroinnin avulla pystyin myös minimoimaan väärinymmärryksen mahdollisuuden, koska tekstimuodossa erotin selkeämmin haastateltavan tarkoitukset.

Tutkimuksessani keskityin vapaaehtoissektorilla toimivien työntekijöiden näkökulmaan vapaaehtoisuudesta, osallisuudesta sekä vapaaehtoisuuden tulevaisuudennäkymistä. Näkökulmat rajoittuivat ainoastaan haastateltavieni näkökulmaan, joten tässä kohtaa tutkimuksessani en voinut ryhtyä yleistämään haastattelujen tuloksia.

Haastatteleman järjestöt sekä Youth Against Drugs ry, että MLL:n Järvi-Suomen piiri ovat valtakunnallisia järjestöjä, joissa toimintaa tarjotaan monipuolisesti. YAD ry:stä haastattelin Jyväskylän toimipisteen oppisopimustyöntekijää YAD ry:n järjestön toimenkuvasta sekä vapaaehtoistoiminnasta. YAD ry:stä haastattelin myös toista työntekijää YAD Street Team – hankkeesta, jossa toiminnan tarkoituksena on osallistaa nuoria vapaaehtoisia sosiaalisen median kautta. MLL:n Järvi-Suomen piirin

toimipisteeltä haastattelin perhe- ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattoria. Jyväskylän Nuoret ry:stä haastattelin nuorisotoiminnan ja tukiparitoiminnan koordinaattoria.

Valitsin haastateltavaksi edellä mainitut järjestöt siksi, että ne eroavat toisistaan hieman. Jokaisessa järjestössä on tarjottavana vapaaehtoistoimintaa eri muodossa. YAD ry tarjoaa vapaaehtoistyötä ehkäisevän päihdetyön merkeissä. MLL:n Järvi-Suomen piirissä vapaaehtoistoiminta painottuu enemmän lastensuojelun puolelle. Jyväskylän Nuoret ry:ssä vapaaehtoistoimintaa tarjotaan kerho- ja leiriohjaajana sekä uutena hankkeena TUPA- toimintana eli tukiparitoimintana. Jyväskylän Nuoret ry:n tarjoamat toiminnot painottuvat sosiaalisen vahvistamiseen.

Tutkimuksen kannalta nämä järjestöt olivat hyvä valinta, koska halusin tutkia millä tavoin työntekijät näkevät vapaaehtoisuuden, vapaaehtoisten osallisuuden ja vapaaehtoisuuden tulevaisuudennäkymät. Työntekijöistä päädyin haastattelemaan niitä, jotka olivat sillä hetkellä kyseenomaisen järjestön ja toiminnan vastaavia työntekijöitä. Valitsin eri järjestöt, jotta pystyin keräämään mahdollisimman laajoja ja erilaisia näkökulmia tutkimukseeni vapaaehtoisuudesta.

4.2 Tutkimusongelmat

Tutkin, mitä piirteitä ja muutoksia haastattelemani vapaaehtoisjärjestöjen työntekijät näkevät nykyajan vapaaehtoisuudessa. Tulen vastaamaan myös siihen, miten työntekijät näkevät osallisuuden ja vapaaehtoisuuden tulevaisuudennäkymät yleisesti. Kokoan työntekijöiden kommentteja yhteen vertaamalla esille nostettuja pääkohtia toisiinsa. Tutkimuksen pääkysymykset ovat seuraavat:

- Millä tavoin vapaaehtoisjärjestöjen työntekijät näkevät vapaaehtoisuuden?
- Millaisia keinoja vapaaehtoisten osallistamiseen käytetään?
- Millaiset ovat vapaaehtoisuuden tulevaisuudennäkymät työntekijän näkökulmasta?

Tutkimuksessa tavoitteena oli vastata yllä oleviin kysymyksiin sekä tuoda esille vapaaehtoisjärjestöjen työntekijöiden erilaisia näkökulmia vapaaehtoisuudesta, osallisuudesta sekä tulevaisuudennäkymistä.

4.3 Käytetyt menetelmät

Toteutin tutkimuksen laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullisessa tutkimuksessa kerätään aineistoa haastattelemalla kohderyhmää joko avoimilla kysymyksillä tai teemoittamalla kysymykset omiin aihealueisiin. Tutkimuksessa valitsin haastattelemani yksilöt vapaaehtoisjärjestöistä joiden työnkuvana on ohjata vapaaehtoisia toiminnassaan. Tutkimusaineistostani en voi kuitenkaan kerätä mitään määrällistä tai lopullista tulosta, koska tulkintani aineistoon perustuu ainoastaan haastatteluihin. (Tilastokeskus 2013.)

Analysoidessani tutkimuksen tuloksia pyrin tutkijan roolissa olemaan mahdollisimman objektiivinen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan objektiivinen olemus ja neutraali työote tutkimustulosten analysoinnissa ovat äärimmäisen tärkeitä. Tutkijalla tulee olla neutraali suhtautuminen haastateltaviin jo haastatteluja tehtäessä sekä jälkeensä itse haastatteluaineiston läpikäynnissä. Käytännössä selvitin haastateltavien omia näkökulmia tutkimaani asiaan sekoittamatta siihen omia ennakko-olettamuksia tai käsityksiä. (Tilastokeskus 2013.)

Kävin haastattelemassa jokaista työntekijää heidän omilla toimipisteillä. Tavoitteena oli saada tutkittavilta suoria sekä aitoja näkökulmia teemahaastattelujen kysymyksiin. Tutkimuksen kohdejoukon valinnassa en käyttänyt satunnaisotosta vaan päädyin valitsemaan haastateltavat itse. Haastateltavien valinnassa valitsin vapaaehtoisjärjestöt siten, että jokainen niistä erosi toimenkuvansa puolesta toisistaan. Valintakriteerinä oli myös vapaaehtoisuus eli työni keskeiseen termiin viitaten halusin jokaisen haastateltavan työntekijän työskentelevän vapaaehtoisjärjestössä. Aineiston tulkinnassa pyrin olemaan tapauskohtainen, jotta jokainen tutkittava olisi ainutlaatuinen. Tutkimukseni tavoitteena ei ollut yleistää totuuksia taivaalle, koska se ei ole kvalitatiivisen tutkimuksen päätarkoitus. Tuloksissa tulee näkymään tutkijan oma käsitys totuudesta ja näin ollen voidaan todeta, että tutkimustulokset ovat rajalliset. Tulokset ovat myös sidoksissa aikaan ja paikkaan ja siksi voin myös todeta, että tutkimukseni on ainoaa laatuaan. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2004, 152 - 155.)

Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin teemahaastattelun, jonka ansioista minulla oli mahdollisuus saada syventävä otos haastatteluihin. Teemoittelin haastatteluissa

käyttämäni kyselyrunгон viiteen eri osioon. Jokaisessa osiossa oli tiettyjä kysymyksiä, joita käytin haastatteluissa. (LIITE 1) Laaja ja pitkä haastattelu oli tarkoituksenmukaista ja sen lisäksi halusin saada haastateltaville mahdollisuuden puhua rennosti ja avoimesti. Avoimuuden myötä tunteet ja mielipiteet tulivat hyvin esille. (Hirsjärvi ym. 2004, 153.) Tämä mahdollisti myös sen, että sain koottua tutkimuskysymysten vastauksiin myös aitoja näkökulmia.

Haastattelut sovittiin vapaaehtoisjärjestöjen työntekijöiden kanssa etukäteen heille sopivimpaan aikaan ja paikkaan. Toteutin teemahaastattelut yksilöhaastatteluna työntekijöiden omilla toimipisteillä. Haastateltavat eivät saaneet tietää kysymyksiä ennakkoon, mutta saivat tietää aiemmin opinnäytetyöni syyn ja tarkoituksen. Työntekijät olivat siis tietoisia siitä, että tulen haastattelemaan muun muassa järjestön toiminnasta ja vapaaehtoisuudesta. Kysyin haastateltavilta lupaa, että voinko heidän nimeään mainita työssäni. Osalta sain myöntävän vastauksen ja osalta puolestaan kieltävän vastauksen. Päädyin julkaisemaan vastaukset nimettöminä, mutta tutkimustulosten läpikäynnissä näin vertailu mielessä hyvänä mainita haastateltavien toimenkuvan.

4.4 Luotettavuus

Aineiston hankinnassa päädyin haastattelemaan vapaaehtoisjärjestöjen työntekijöitä, koska halusin tutkimukseeni ainoastaan työntekijän näkökulmaa. Tutkimuksen aineistoa keräsin haastatteleamalla kolmesta eri vapaaehtoisjärjestöstä yhteensä neljää työntekijää. Valitsin järjestöt siten, että ne eroaisivat toiminnantarjonnassa toisistaan. YAD ry tarjoaa vapaaehtoistyötä ehkäisevän päihdetyön muodossa. MLL:n Järvi-Suomen piirissä vapaaehtoistyö keskittyy lastensuojeluun. Jyvälän Nuoret ry tarjoaa vapaaehtoistoimintaa kansalaistoiminnan merkeissä kuten, esimerkiksi kerho- ja leiriohjaus. Toiminta painottuu sosiaalisen vahvistamiseen ja osallisuuteen.

YAD ry:stä päädyin haastattelemaan kahta työntekijää, koska heidän toimenkuvansa erosivat toisistaan huomattavasti. Haastattelin YAD ry:stä Jyväskylän toimipisteeltä oppisopimustyöntekijää sekä YAD Street Team – hankkeen työntekijää. Kahdesta muusta vapaaehtoisjärjestöstä haastattelin MLL:n Järvi-Suomen piiristä perhe- ja

vapaaehtoistoiminnan koordinaattoria sekä Jyvälän Nuoret ry:stä nuorisotoiminnan ja tukiparitoiminnan koordinaattoria.

Haastattelussa kysymysten koonnissa käytin teemoittelua, jonka avulla jaoin kysymykset teema-alueisiin selkeyttääkseni haastattelurunkoa. Kysymyksiä kertyi huomattavan paljon ja se mahdollisti laajan ja syventävän otannan tutkimusaineistooni. Kysymysten karsiminen olisi kuitenkin selkeyttänyt haastattelurunkoa ja sen myötä lisännyt tutkimuksen luotettavuutta. Nauhoitin yksilöhaastattelut ja litteroin aineiston, jonka avulla ymmärsin aineiston paremmin sekä pystyin havainnoimaan sieltä esille nousevia asioita helpommin. Litteroinnilla tarkoitetaan puheen muuntamista tekstimuotoon, jolloin tutkija pystyy helpoiten pääsemään aineistoon käsiksi mahdollisimman perusteellisesti. Perusteellinen aineiston tulkitseminen käyttäen apuna edellämainittuja keinoja auttoivat minua pysymään kiinni totuudenmukaisessa analysoinnissa, koska halusin tutkijana välttää virhetulkintoja. Päädyin käyttämään litterointia apuna, koska tutkijan roolissa totesin sen olevan toimivin apuväline haastattelujen tulkitsemisessä jälkeenpäin. (Ruusuvuori ym. 2010, 427.)

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Erittelen tutkimustuloksissa esille nousseet asiat vapaaehtoisuudesta, osallistamisesta sekä vapaaehtoisuuden tulevaisuudennäkymistä. Käyn läpi miten haastattelemiini vapaaehtoisjärjestöjen työntekijät näkevät vapaaehtoisuuden sekä millaisia osallistamisen keinoja vapaaehtoisten innostamiseen järjestöissä käytetään. Loppuyhteenvetona kokoan yhteen työntekijöiden näkökulmia tulevaisuudesta vapaaehtoisuuden suhteen.

5.1 Järjestötyöntekijöiden näkökulmia nykyajan vapaaehtoisuudesta

Kerään yhteen haastattelemiini järjestöjen työntekijöiden näkökulmia vapaaehtoisuudesta. Näkökulmat on kerätty teemahaastattelun kahdesta ensimmäisestä teemaosiosista. Teemaosiot käsittelevät haastattelemaani järjestöä sekä vapaaehtoisuutta. (LIITE 1.) Vertailen haastatteluissa esille nousseita työntekijöiden näkökulmia keske-

nään. Selvitän, onko järjestöjen työntekijöillä paljon eroavia näkökulmia tutkimuskysymysten vastauksissa. Uskon erilaisten näkökulmien tuovan tuloksiin laajemman näkemyksen vapaaehtoisuudesta, osallisuudesta sekä tulevaisuudennäkymistä.

Työntekijöiden haastattelut toivat esille useita eri näkökulmia nykyajan vapaaehtoisuudesta. Osaltaan tässä kohtaa vaikutti myös järjestöjen eriävät toimenkuvat omisissa organisaatioissaan. YAD Street Team – hankkeessa pääideana on tehdä ehkäisevää päihdetyötä sosiaalisen median kautta. Hanke toimii YAD ry:n rinnalla ja näin ollen omaa myös YAD ry:n arvot ja normit. Hankkeen ideana on tavoittaa myös niitä nuoria, jotka viettävät paljon aikaa internetissä. Hankkeen työntekijä kommentoi vapaaehtoisuudesta seuraavasti: ”No ilman vapaaehtoisuutta meillähän ei ois, ainoa mitä me oltas niin me oltas tällöinen lausuntoja antava asiantuntijajärjestö. Eli eli eli, vapaaehtoisuus on meidän toiminnan aika pitkälle se ydin. Ei olis festaritoimintaa lainkaan ilman vapaaehtoisia, ei pidettäis minkäänlaisia päihdekasvatustunteja, eikä tällöiset ei me niin ku, se on niin kun kivijalka.”

Vapaaehtoisuus nähdään monin eri tavoin. Haastateltavan kommentista voidaan hyvin tulkita, että vapaaehtoisuus nähdään tärkeänä nimenomaan toiminnan ylläpitämisen ja toiminnan tarjoamisen kannalta. Vapaaehtoisten merkitys on suuri ja heidän osallistuminen toimintaan koetaan vaikuttavana tekijänä toiminnassa. Tähän jatkoon on myös hyvä lisätä YAD ry:n toisen oppisopimustyöntekijän kommentti: ”Tähän kuuluu aikapaljon monenlaisia, hyvin monenlaisia ihmistyypppejä ja hyvin monenlaisia toimijoita. Jotkut on tällöisiä, jotka käy pelkästään festareilla pitämässä infopisteitä eikä oo milläänmuunlailla missään tekemisissä ja sit on tällöisiä, jotka touhuua vähä kaikkea mahdollisia ja niitä on semmonen kourallinen.”

Vapaaehtoisuutta voi ilmetä monella eri tapaa. Tässä kohtaa edeltävässä lainauksessa haastateltava toteaa hyvin, että vapaaehtoistoimintaan osallistuu hyvin erilaisia ihmisiä. Vapaaehtoisuutta kuvaa hyvin vapaaehtoisen oma osallistuminen toimintaan esimerkiksi kuinka usein, milloin, miten ja kenen kanssa toimintaan osallistutaan. Toiset ovat aktiivisempia kuin toiset. Esimerkiksi toiselle toimintaan osallistuminen kerran tai pari vuoteen voi tarkoittaa aktiivista osallistumista. Toiselle taas aktiivisuus merkitsee sitä, että osallistuu toimintaan kuukausittain tai viikoittain.

Lisämietteitä vapaaehtoisuudesta Jyvälän Nuoret ry:n nuorisotoiminnan ja tukipari-toiminnan koordinaattorilta: ”Aktiivinen vapaaehtoinen kyllä on se joka hoitaa sen minkä lupaa jos hän tulee ja vetää kerhoa ja sit myös vetää sen ja osaa kysyä apua. Et on aktiivinen, et mun mielestä aktiivisuutta on myös se, että osaa ja uskaltaa avata suunsa sanoo mielipiteensä, että olin tyytyväinen ja en ollut tyytyväinen ja nyt tarvitsisin tätä ja että olisiko mahdollista. Mutta et myös ottaa osaa on silmät ja korvat auki siinä toiminnassa mitä tekee ja huomioi muut ja on oma itsensä.”

Vapaaehtoisuudessa aktiivisuutta pidetään hyvin tulkinnanvaraisena. Toimintaan osallistuminen nähdään hyvin kausiluontoisena ja toisinaan aktiivisuutta ilmenee erilaisissa sykleissä. Osa osallistuu toimintaan tiuhempaan tahtiin ja osa taas ei. Yllä olevassa lainauksessa haastateltava avasi hyvin aktiivisuuden ominaisuuksia. Haastateltava avaa hyvin sen, että aktiivisuus ei ole pelkästään sitä, että osallistuu vain toimintaan. Haastateltava esittää hyvin vapaaehtoisuuden tärkeän piirteen, mikä on olla oma itsensä.

MLL:n Järvi-Suomen piirin perhe- ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin näkökulmia vapaaehtoisuudesta: ”Tosissaan vapaaehtosia voi olla sellasia, jotka on mukana vaa jonkun tapahtuman ajan, sitten ei enempää. Opiskelija jos on paikkakunnalla pitkempään, niin saattaa olla sen opintojensa ajan mukana sitten se, mitä aikasemmin sanoin niin ollaan mukana lyhyemmän aikaa. Sitten tulee muita kiinnostuksen kohteita ja lähetään niihin mukaan.”

Edeltävässä lainauksessa haastateltava kuvaa vapaaehtoisuuden hetkellisyyttä. Toiminnassa mukana olo ei ole välttämättä kovin pitkäaikaista. Haastateltava viittaa myös hyvin mielenkiinnonkohteisiin, mitkä vaikuttavat siihen kuinka kauan toimitaan vapaaehtoisena. Toiminnan mielenkiintoisuus motivoi ihmisiä osallistumaan toimintaan. Edeltävästä haastateltavan kommentista paistaa hyvin esille se, kuinka paljon motiivit ja halut vaikuttavat sitoutumiseen sekä osallistumiseen itse toimintaan.

Haastateltavien lainatuista kommentteista ilmenee monia erilaisia näkökulmia vapaaehtoisuudesta. Haastateltujen vapaaehtoisjärjestöjen työntekijät näkevät vapaaehtoisuudessa monia ulottuvuuksia. Vapaaehtoisuus nähdään hyvin tärkeänä osana toimintaa. Ilman vapaaehtoisuutta toimintaa olisi hankala toteuttaa vähäisten resurssien

takia. Vapaaehtoisuuteen liittyy paljon ominaispiirteitä johon liittyy paljon myös se, millainen vapaaehtoinen itse on. Vapaaehtoisena omana itsenä toimiminen nähdään ehdottoman tärkeänä. Haastateltavien kommentteista nousi esille vapaaehtoisuuden ydintä siitä, millaista se on. Vapaaehtoisuus nähtiin sellaisena, että toimintaan osallistutaan joksikin aikaa, toiset pidemmäksi aikaa ja toiset lyhyemmäksi aikaa. Vapaaehtoisena toimiminen vaatii henkilön oman mielenkiinnon toimintaa kohtaan. Mielenkiintoisuus nähtiin toimintaan osallistumisen motiivina. Esimerkiksi opintojen aikana vapaaehtoisena toimintaan nähtiin lisämotiivina osallistua toimintaan. Opintojen päättyessä toimintaan jääminen nähtiin hyvin epätodennäköisenä, koska esteeksi nähtiin uudet mielenkiinnonkohteet.

Vapaaehtoisjärjestöjen toimenkuvat ehkäisevästä päihdetyöstä, lastensuojelusta ja sosiaalisesta vahvistamisesta eivät nähtävästi vaikuttaneet vapaaehtoisuuden mietteisiin. Haastateltavien kommentit tukevat toisiaan hyvin eivätkä ne eronneet toisistaan kovin paljoa. Ainoastaan sen huomasi, että toiset haastateltavat pohtivat nykyajan vapaaehtoisuutta enemmän aktiivisuuden kannalta kun taas toiset keskittyivät siihen, millaista vapaaehtoisuus oikeastaan on ja millaisia vapaaehtoisia toiminnassa on mukana.

5.2 Osallistamisen keinot vapaaehtoisjärjestöissä

Kokosin yhteen työntekijöiden pohdintoja osallisuudesta. Nostan esille haastatteluisa nousseita asioita ja näkökulmia siitä, millä keinoin vapaaehtoisia osallistetaan. Tässä kohtaa nostan lainauksia esille teemahaastattelun kohdista sitoutuminen ja osallistaminen. (LIITE 1.)

YAD Street Team - hankkeen työntekijän näkökulma siihen millä tavoin vapaaehtoisten tavoittaminen ja osallistaminen nähdään: ”Ei se oo helppoo, et tässä kyl näkyy selkeesti se semmonen vapaaehtoistyön muutos, eikä varmasti myöskään toi niin kun tavallaan kannabikseen suhtautumisen liberalisoitumisenkaan ei varmastikkaan helpota tätä asiaa, koska niin kuin selkeästi meidän järjestö on Youth Against Drugs joten joten, sekin sekin, osaltaan näkyy siinä, että tavallaan sen takia me ollaan lähdetty myös tekemään tämmösiä matalankynnyksen vapaaehtoistyön malleja. Tai lähinnä nimenomaan Street Team on nimenomaan niin kun pyrkimys tähän. Että va-

paaehtoisten, uusien vapaaehtoisten saaminen on haaste, jonka kanssa on painittu monta vuotta.”

Edeltävässä lainauksessa haastateltavan kommentissa todetaan, että uusien vapaaehtoisten hankkiminen ei ole helppoa ja näin ollen se tuo myös haasteita osallistamiseen. Sitouttamisen haasteet todetaan myös ehdottomana vapaaehtoisuuden muutoksen merkinä. Vapaaehtoisjärjestön toimenkuva tiettävästi vaikuttanee myös siihen, miten paljon toiminnasta kiinnostutaan. Osallistamiseen voidaan käyttää monenlaisia keinoja riippuen myös vapaaehtoistyöstä. Haastateltavan mukaan muutosten myötä on lähdetty tekemään innovatiivisia muotoja vapaaehtoistyöhön. Vapaaehtoistyön mallien kehittäminen matalankynnyksen suuntaan on yksi vaihtoehtoista vastata vapaaehtoisuuden muutoksien myötä syntyneisiin haasteisiin. Haastateltava perustaa ajatuksensa YAD Street Team -hankkeen toimintaan, jossa pyrkimyksenä on tarjota toimintaa matalankynnyksen toimijoille.

Alla olevasta kommentissa kuvataan vapaaehtoistoiminnan osallistamisen ja toimintaan sitouttamisen haasteita. Kommentissa tuodaan esille hyvin motiivia lisääviä toimintoja kuten esimerkiksi palkitseva toiminnan tarjonta. Virikkeellinen toimintanähdään lisäävän vapaaehtoisten mielenkiintoa toimintaa kohtaan ja näin ollen myös sitouttaa toimintaan pidemmäksi aikaa. YAD ry:n oppisopimustyöntekijä kuvaa sitoutumisen keinoja seuraavasti: ”Keppiä ja porkkanaa, tietenkin pyritään sitouttamaan. Se on vaan, nykyään huomannu, että se on hankala, et ei oo keksitty oikeen sellasta viisasten kiveä, että saatas mukaan enemmän porukkaa ja millä saatas tavallaan tää porukka niin kun pysymään, koska se on muuttunu nii paljon se vapaaehtoistoiminnan kenttä. Ei ihmiset enää sillä tavalla sitoudu, mutta pyritään toki järjestämään sen lisäksi et porukka käy kouluilla tai nuokkareilla pitämässä infopisteitä et sen lisäksi järjestetään jotain palkitsevaa vaikka no esim. syksyllä oli jotain cartingin ajoa”

Seuraavassa lainauksessa haastateltava, Jyvälän Nuoret ry:n nuorisotoiminnan ja tukiparitoiminnan koordinaattori, painottaa vapaaehtoisten henkilökohtaista huomioimista. Henkilökohtainen kohtaaminen tuo toimintaan uudenlaisen ulottuvuuden, missä vapaaehtoinen voi kokea olevansa tärkeä ja tervetullut. Toiminnantarjonnassa on hyvä ottaa huomioon myös vapaaehtoisten omat toiveet ja tarpeet. Kommentissa nousevat esille huomioimisen tärkeys vapaaehtoisen motivoinnissa: ”mä kyselen,

että mitä niinkun halutaan ja mikä kiinnostaa ja sit tarjota niille niit tehtäviä sen mukaa. On tärkeä huomioida ne jotenkin kuunnella sitä uutta ihmistä, että vähä oppis tuntemaan kaipaako se haasteita tai minkälaisia mahdollisuuksia haluaa. Ja jos se kokee, että se haluaa olla tässä toiminnan piirissä, nii ei välttis tarvii meidän niin paljoo tehdä mitään. Voihan se olla, että jos haluaa tulla vaa hengaamaan leirille niin voidaan antaa sellasia tehtäviä astioiden tiskaamista tai ruuanlaittoa tai siistiä keittiötä, olla ylipäättään toiminnassa mukana, se vapaaehtonen on kuitenkin omaitsensä”

Mannerheimin lastensuojeluliiton Järvi - Suomen piirin perhe- ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattori painottaa myös huomioimisen nimeen. Yhtenä keinona haastateltava mainitsee virkistysellisen toiminnan, joka lisää hyvää ilmapiiriä ja näin ollen antaa vapaaehtoiselle tunteen siitä, että on tervetullut. Haastateltava vakuuttaa hyvän ilmapiirin puolesta ja tämän mukaan virkistysellinen toiminta toimii hyvänä sitouttamisen keinona. Työntekijä kuvaa asiaa seuraavasti: ”Toki se, että me halutaan tehdä sillee, et meidän toimintaan ois mukava tulla jo ihan ilmapiiristä lähtien sitten meillä on aika vähän rahaa palkita, antaa suoranaisia lahjoja, mutta tota me yritetään vähän järjestää sellasia virkistysellisiä iltoja, että vaikka se nyt ei ole salaattia sen kummempaa niin tarjotaan ruokaa ja tehdään tunnelmaa”

Haastatteluissa sitouttamiseen viitattiin paljon motiiveilla. Motiivit ja halut nähtiin lähtökohtina siihen, miten lähdetään sitouttamaan vapaaehtoisia mukaan toimintaan. Haastatteluissa esille nousseita motiiveja oli muun muassa kansalaisvaikuttaminen, toiminnan tarjonnan kiinnostavuus, oma elämäntilanne, osallisuus, halu kuulua johonkin ryhmään, virikkeellinen toiminta ja omat opinnot.

Tässä tutkimuksessa käsittelin osallisuutta ja sitoutumista lähinnä motiivin näkökulmasta. Järjestöjen työntekijät pyrkivät osallistamaan vapaaehtoisia ja tätä kautta myös sitouttamaan heitä toimintaan pidemmäksi aikaa. Osallisuus termin perimmäinen tarkoitus on se, että yksilö tuntee kuuluvansa joukkoon. Motiivina osallisuus ja tunne siitä, että kuuluu johonkin yhteisöön, vaikuttaa paljon esimerkiksi omaan motiiviin osallistua järjestön tarjoamaan toimintaan myös jatkossa. Haastatteluissa työntekijät mainitsivat useampaan otteeseen huomioivan, virikkeellisen ja yhteisöllistävän toiminnan. Yhteisöllistäminen nähdään hyvänä tapana edistää vapaaehtoisten viihtyvyyttä toiminnassa. (Harju 2004.)

Haastateltavien osallistamisen ja sitouttamisen keinot painottuivat lähinnä motivointiin. Osallistamisessa tärkeänä keinona nähtiin vapaaehtoisen huomioiminen ja virikkeellinen toiminta. Haastatteluissa jokaisen vapaaehtoisjärjestön työntekijän kohdalla mainittiin motiivoinnin lisäksi koulutukset ja perehdytykset toimintaan. Koulutuksissa on nähty olevan sitouttava vaikutus ja sen on huomattu tuovan vapaaehtoiselle myös lisää itsevarmuutta tehdä vapaaehtoisjärjestön tarjoamaa vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoisten vastuuttaminen toimintaan nähtiin myös yhtenä tapana lisätä sitoutumista toimintaan pidemmäksi aikaa. Vastuuttamisella tarkoitetaan tässä tapauksessa sitä, että vapaaehtoiselle annetaan jokin vastuullinen tehtävä tai toimenkuva. Tämä lisää tunnetta siitä, että on tervetullut toimintaan.

Osallistamisen keinot vapaaehtoisjärjestöissä osiossa huomasin hieman enemmän eroavaisuuksia työntekijöiden pohdinnoissa. Kommentit motiivoinnin keinoista osallistamisessa ja sitouttamisessa olivat silti samankaltaisia ja toisiaan tukevia. Muiden pohdinnoista erosi vahvasti YAD Street Team -hankkeen työntekijän näkökulma ja toteamus vapaaehtoisuuden muutoksesta. Street Team -hankkeen vapaaehtoistyön malli matalankynnyksen toimijoille toi lisää näkökulmaa osallistamisen keinoihin.

5.3 Vapaaehtoisuuden tulevaisuudennäkymiä

Ajan muuttuessa yhteiskunta muuttuu. Sen mukana myös kulttuurimme muuttuu, joka vaikuttaa vapaaehtoistyön kenttään. Muutoksissa nähdään teemahaastattelujen pohjalta niin negatiivisia kuin myös positiivisia puolia. Haastateltavien näkökulmat tulevaisuuden vapaaehtoisuudesta ovat koottu yhteen kyselyn tulevaisuus osiosta. (LIITE 1.) Seuraavassa lainauksessa voidaan nähdä YAD Street Team – hankkeen työntekijän näkemystä asiasta: ”tulevaisuudessa se painopiste tulee olemaan varmaan enemmän tämmösessä Street Teammaisessa työssä kun sitoutumisen aste ei ole niin suuri, mut sitä voi tehdä ihan missä tahansa ja siellä voi tehdä pieniä asioita ja isoja asioita niin kun tavallaan just se oman aikatilanteensa mukaan, mutta YAD:n perustoiminnot infopisteet ja nämä ei toimi ilman vapaaehtoisia, jotka niinkun niitä pystyy pyörittää eli jatkuvasti me tulemme tulevaisuudessakin tarvitsemaan käsiä, jotka lapioi”

Haastateltavan mukaan vapaaehtoistyön kuvaa tullaan muokkaamaan jatkossa matalankynnyksen suuntaan. Matalankynnyksen vapaaehtoistyön mallilla tarkoitetaan sitä, että toimintaan on helppo osallistua eikä se vaadi yksilöltä kovin suuria ponnistuksia tai varsinkaan kovin pitkää sitoutumista toimintaan. Nuorten vapaaehtoisten tavoittaminen on koettu sosiaalisen median myötä haasteellisemmaksi ja tässä kohdalla on pyritty muokkaamaan toiminnan tarjontaa sellaiseksi, johon olisi helppo osallistua. Edeltävään lauseeseen hyvän lisäyksen tuo YAD ry:n oppisopimustyöntekijän kommentti tulevaisuuden vapaaehtoisuudesta: ”Mä uskon siihe, että se on se suunta, että nuoret jatkossa haluaa tehdä enemmän omaehtosesti sitä juttua kuulumatta mihinkään yhdistykseen.”

Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimus kertoo taas sen, että vapaaehtoisuuden osallistuvuus on pysynyt yleisellä tasolla samana lähes koko ajan edellisen 10 vuoden ajan. Vertaillen ikäryhmiä voidaan näistä tuloksista kuitenkin saada faktatietoa siitä, että vapaaehtoisuus nuorten keskuudessa on ollut radikaalisti vähenemään päin. Nuorten aktiivisuus vapaaehtoisuudessa on vähentynyt kolmasosa lukemasta alle viidesosaan. (Suomen virallinen tilasto 2013.) YAD ry:n haastateltavat eivät turhaan enteile tulevista muutoksista vapaaehtoisuuden suhteen. Varsinkin, kun kyseessä on nuorille suunnattu osallistava vapaaehtoisjärjestö. Vapaaehtoisuus on muuttamassa muotoaan ja se tuo haasteita väistämättä vapaaehtoisjärjestöjen toiminnan tarjontaan.

Jyväskylän Nuoret ry:n nuorisotoiminnan ja tukiparitoiminnan koordinaattori kiteyttää hyvin selkeät enteilevät merkit tulevaisuuden muutoksista vapaaehtoisuuden suhteen: ”Mun mielestä tää yhteiskunnan hektisyys et se o negatiivisesti vaikuttava tekijä et kyllä mun mielestä tää vapaaehtoisuus on tässä maailmassa kriisissä. Et vaikka mä saan tukiparitoimintaan vapaaehtosia, mut se, että kerhoja ja leirejä ohjaamaan, niin niitä ei taho löytyä sitten ja kyllähän se nyt jostakin kertoo.”

Edeltävässä lainauksessa haastateltava viittaa vapaaehtoisten osallisuuteen. Haastateltava näkee toimintaan osallistamisen tulevaisuuden haasteena. Työntekijän mukaan vapaaehtoiseksi kerho- tai leiriohjaajaksi ei niin helposti haluta. Tällainen haaste kertoo paljon kulttuurin muutoksesta. Tämä sama haaste nousi esille myös muiden haastateltavien kommentteissa. Vapaaehtoisten tarve ei tule muuttumaan, mutta niitä tullaan aina tarvitsemaan vapaaehtoisjärjestöjen toiminnassa. Osallistamisen haaste

on suuri ja keinot siihen nähdään hyvinkin rajallisina. Tämän vuoksi matalan kynnyksen muoto vapaaehtoisuudesta nähdään tulevaisuuden keinona osallistaa uusia vapaaehtoisia aivan toisella tapaa.

MLL:n Järvi-Suomen piirin perhe- ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin näkemystä tulevaisuuden vapaaehtoisuudesta: ”joo et nimenomaan se, että ollaan mukana lyhyemmän aikaa, et se on se semmonen selkee muutos. Plus, että miehiä on saatu vähä paremmi mukaan, et eihän heitä ole, että naisia on mukana suurinosa, mutta miehiä on nyt alkanu tulla mukaan.” Hyvänä lisänä edeltävään lainaukseen tuo Jyväskylän Nuoret ry:n nuorisotoiminnan ja tukiparitoiminnan koordinaattori, joka vertaa mennyttä aikaa tulevaisuuden näkyymiin seuraavasti: ”Kyllä mä nään, et kyl vapaaehtosii on yleensä ottaen vaikeempi saada. Et ne tekee sitä vapaaehtosuutta tietyn ajan, et se on sellasta niinkun nepparivapaaehtosuutta. Et sellasta, et ne tulis tänne hengaamaan ja juomaan kahvia ja sit mä antasin niille jotaki tehtäviä, niin ei sellasta oo enää. Mä uskon, että sellasta se on aikasemmin ainaki ollu,.” Edeltävissä lainauksissa haastateltavat näkevät vapaaehtoisuuden muutoksissa samoja piirteitä. Muutos vapaaehtoisuudessa nähdään toimintaan osallistumisessa siten, että se on lyhytaikaista ja niin sanotusti ”nepparimaista”.

Kaikilta haastateltavilta vapaaehtoisuuden tarpeesta tuli hyvinkin yhteneviä kommentteja siitä, että nimenomaan itse vapaaehtoisia tullaan tarvitsemaan toiminnassa myös jatkossa. Haastatteluissa nähtiin myös yhteisesti haasteellisena vapaaehtoisten saaminen ja osallistaminen toimintaan pidemmäksi aikaa. Vapaaehtoisuudessa nähdään sellaisia muutoksia, joiden myötä vapaaehtoisjärjestöjen toiminnan tarjonnassa tulee olemaan mahdollisesti myös näkyviä muutoksia. Niin sanottu ”nepparivapaaehtoisuus” nousi hyvin esille haastateltavien kommentteissa. Toimintaan ei sitouduta niin pitkäksi aikaa kuin ennen, mikä taas nähtiin haastattelujen pohjalta haasteellisena tekijänä vapaaehtoistyön kentällä etenkin toimintaan osallistamisen suhteen.

Eroavaisuudet muutoksista näkyivät vapaaehtoisjärjestöjen toimenkuvan myötä esimerkiksi ehkäisevän päihdetyön sekä lastensuojelun välillä. Ehkäisevän päihdetyön toimenkuvan omaavassa vapaaehtoisjärjestössä haastateltavien kommentit kallistui-
vat tulevaisuuden muutoksissa matalankynnyksen vapaaehtoistyön malliin. Lasten-

suojeluun painottuvassa vapaaehtoisjärjestössä haastateltavan huomiot kallistuivat puolestaan enemmän muutoksiin itse vapaaehtoisissa. Naispainoitteisessa vapaaehtoistyössä haastateltava näki selkeänä muutoksena miesten osallisuuden. Nämä näkökulmat toivat lisää erilaisia ulottuvuuksia tulevaisuudennäkymistä vapaaehtoisuuden muutosten suhteen. Kaikkien haastateltavien kommentoissa todettiin muutosten olevan tulevaisuudessa ilmiö, joka vaikuttaa vapaaehtoistyön kentällä sen tarjontaan ja toimintamalleihin.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

6.1 Johtopäätökset

Työni tarjoaa tilaajaorganisaation YAD, Youth Against Drugs ry:n toimintaan erilaisia näkökulmia vapaaehtoisuudesta ja siihen liittyvästä osallisuudesta sekä tulevaisuudennäkymistä. Nämä vapaaehtoisjärjestöjen työntekijöiden näkökulmat nousivat tutkimuksessani hyvin esille. Teemahaastattelun keinoin kerätty aineisto antoi laajan näytön. Kyselyrungosta kehkeytyi pitkä, mutta teemoittelun myötä sain runkoon enemmän selkeyttä. Laadullinen tutkimus oli minulle tietoinen valinta, koska näin sen opinnäytetyöni aiheeseen sopivaksi menetelmäksi kerätä aineistoa. Koin aineistoni olevan tarpeeksi hyvä opinnäytetyölleni vaikka haastateltavia oli vain neljä. Laajan ja teemoitellun kyselyrungon ansioista sain kattavan ja laajan aineiston kasaan. Tutkijan roolissa minun tuli ylläpitää neutraali työote, mikä kohdistui toisinaan haastavaksi. Olihan minulla kertynyt omia kokemuksia YAD, Youth Against Drugs ry:n toiminnasta.

Pidin mielessäni, että kyseessä on kertaluontoinen otos, joten en voinut yleistää tutkimukseni tuloksia. Ainoastaan pystyn tällä tarjoamaan uudenlaisia näkökulmia vapaaehtoisuudesta työntekijöiden osalta. Työni toteuttaminen oli mielenkiintoista ja se oli ajankohtaista toteuttaa. Toivonkin, että tutkimus herättäisi puheenaihetta uudeltaisesta vapaaehtoisuudesta ja siitä kuinka vastata muutosten vaatimiin haasteisiin. Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen toteutus oli itselle mieluinen, koska se antoi mahdollisuuden päästä aineistoon käsiksi huomattavasti syvällisemmin. Tilastolliseen

tutkimukseen verrattaessa en olisi päässyt esimerkiksi näkemään ihmisten omia reaktioita, ilmeiden ja eleiden kera.

Tutkimusta tehdessäni neutraalin työtteen löytämisen haasteellisuuteen viittasin jo aiemmin. Toisena haasteena koin myös ajan. Vaikka keräsin aineistot ajoissa, niin opin hyvin tämän tutkimuksen myötä myös sen, että kokopäivätyö vie paljon aikaa viikosta. Tämä taas osaltaan verotti omaa kirjoitusaikaa ja aiheeseen perehtyminen oli varsin haastavaa. Tutkimuksen teon aloitin kuitenkin hyvissä ajoin, joten pala palalta sain koottua aineistot ja teoriat kasaan. Lopputuloksesta tuli omannäköinen sekä onnistuin vastaamaan asettamiini tutkimuskysymyksiin. Sain haastatteluista paljon irti ja onnistuin poimimaan työntekijöiden kommentteja vapaaehtoisuuteen liittyvistä tärkeistä ja ajankohtaisista asioista.

Jos minulla olisi ollut enemmän aikaa tutkimukseni toteuttamista varten, niin olisin kerännyt aineistooni myös vapaaehtoisten omia näkökulmia aiheeseen. Vastakainasettelu olisi ollut mielenkiintoista ja se olisi tuonut esille aivan uusia ja erilaisia näkökulmia. Jos voisin tehdä vielä jotain toisin, niin muokkaisin kyselyrunkoa vähän selkeämpään muottiin. Laadullisen tutkimuksen vaarana oli aineiston kasvaminen liian suureksi niin, että sitä olisi vaikea hallita. Liikuin näillä äärirajoilla, koska teema-haastatteluni kysymyksiä oli paljon. Tutkimustulosten yksinkertaistaminen ja niiden esille tuominen koituivat haastaviksi. Tutkimusaiheeni, näkökulmia vapaaehtoisuudesta, oli otsikkona jo todella laaja. Rajasin aihealueeni työntekijän näkökulmaan vapaaehtoisuudesta sekä siihen kytkeytyvästä osallisuudesta ja tulevaisuudennäkymistä. Rajaaminen auttoi ja selkeytti tutkimukseni tulosten läpikäyntiä.

Työntekijöiden haastattelut onnistuivat hyvin ja minut otettiin ilolla vastaan. Lisäaineiston hankkiminen haastatteleamalla työntekijöitä muista järjestöistä elävöitti huomattavasti aineistoani ja lisäsi tutkimukseeni paljon erilaisia näkökulmia. Hyvänä lisänä näkisin myös haastattelemani vapaaehtoisjärjestöjen eroavaisuudet. Työntekijät toimivat eri järjestöissä joissa jokaisessa oli toisistaan eroavat määränpäätt. Yksi järjestö keskitti toimintansa ehkäisevään päihdetyöhön, toinen lastensuojeluun ja kolmas osallistamiseen ja sosiaaliseen vahvistamiseen. Nämä saattoivat näkyä työntekijöiden haastatteluissa ja näin tämän pelkästään monipuolisen aineiston rikkautena.

Näin työni loppuvaiheessa voin todeta, että opinnäytetyön teko oli minulle varsin opettavainen kokemus. Kasvatin omaa ammatillista identiteettiäni tämän prosessin aikana paljon. Haasteet toivat minulle paljon uutta ajateltavaa yhteisöpedagogin roolissa sekä itse ammatilliseen työotteeseen. Tiedostan etten tehnyt opinnäytettäni ihan kaikilla voimillani, koska aikani oli varsin rajallinen, mutta silti voin rauhallisin mielin todeta, että olen tyytyväinen työhöni.

6.2 Kehittämisehdotukset

Haastatteluissa nousi hyvin vahvasti esille työntekijöiden käsityksiä vapaaehtoisuuden muutoksista. Tätä muutoksen ilmentymää tukee tutkimukseni alussa mainitsemani kokemukset vapaaehtoistyöstä työni tilaajaorganisaation YAD ry:ssä. Järjestössä tehdessäni vapaaehtoistyötä sekä opintojen ohella harjoitteluita huomasin työntekijöiden ajatukset vapaaehtoisuuden muutoksista. Olin havainnut itsekkin muutoksia vapaaehtoisuudessa etenkin osallistuvuuden suhteen. Tutkimukseni tuloksissa vapaaehtoisjärjestöjen työntekijöiden näkökulmat vapaaehtoisuuden muutoksista tukevat väitettä siitä, että vapaaehtoisuus olisi muuttamassa muotoaan. Tutkimuksen haastateltavat näkevät muutoksia vapaaehtoisuudessa erilaisissa tilanteissa kuten osallistuvuudessa sekä vapaaehtoistyön malleissa. Näitä muutoksia ei voida kuitenkaan yleistää, koska tutkimukseni on laadultaan ainoa. Tulokset kuitenkin auttavat näkemään nykyajan vapaaehtoisuuden piirteitä ja sen myötä muodostuneita haasteita.

Haastatteluissa nousi esille ajatus vapaaehtoisjärjestöjen toiminnan tarjonnan uudistamisesta. Enteen muutoksista tuovat haasteita vapaaehtoisjärjestöille etenkin osallistamisen ja sitouttamisen suhteen. Haastatteluissa ilmeni ajatus matalankynnyksen vapaaehtoistyön tarjonta. Sosiaalisen median käyttö tässä kohtaa nähdään yhtenä hyvin tärkeänä välineenä toteuttaa matalankynnyksen vapaaehtoistoimintaa. (Laimio ym. 2011, 9.) YAD Street Team -hankkeen vapaaehtoistyön malli vapaaehtoisten osallistamisesta sosiaalisen median kautta toimii hyvänä esimerkkinä matalankynnyksen vapaaehtoisuudesta. Toiminta ei sitouta yksilöä toimintaan pitkäksi aikaa ja yksilön on helpompi ottaa osaa toimintaan melkein missä vain ja milloin vain haluaa.

Vapaaehtoistyön kehittäminen matalan kynnyksen suuntaan on uudenlainen haaste järjestötyön kentällä. Erilaiset kampanjat ja tapahtumat nähdään myös uudenlaisena tapana lisätä mahdollisuuksia saada lisää vapaaehtoisia mukaan toimintaan. Tosin tässä kohtaa nousee esille käsite ”nepparivapaaehtoisuudesta”. Eli vapaaehtoisuus nähdään muuttuvan kausiluontoiseksi ja lyhytaikaisemmaksi yksilöiden elämässä. Osa haastateltavista kommentoi, että enää ei haluta sitoutua toimintaan useiksi vuosiksi vaan toiminnassa saatetaan pysyä vain tietyn kampanjan tai tapahtuman ajan. Itselleni tämä ilmiö nosti mieleen sellaisen ajatuksen, että ehkä tässä kohtaa olisi hyvä unohtaa tavoite siitä, että vapaaehtoiset olisivat toiminnassa pidemmän aikaa. Näkisin, että vapaaehtoisjärjestöjen toiminnan tarjontaan olisi syytä panostaa aivan uudella tapaa. Haastattelujen pohjalta matalankynnyksen vapaaehtoistyön malli vaikuttaa olevan yksi hyvä vaihtoehto tulevaisuudessa vapaaehtoisjärjestöissä.

Edellä mainittu nepparimainen vapaaehtoisuus nousi haastatteluissa niin hyvin esille, että vapaaehtoisjärjestöjen tulisi ehdottomasti vastata tämäntyyliin haasteeseen. Tässä kohtaa olisi syytä panostaa erilaisiin tapahtumiin ja kampanjoihin. Anarkistinen näkökulma toiminnan tarjonnassa saattaisi elävöittää huomattavasti vapaaehtoisjärjestöjä. Tämän perustelisin haastatteluissa esille nousseilla mietteillä siitä, kuinka lyhyen aikaa vapaaehtoisena toimitaan. Tällä vähennettäisiin myös vapaaehtoisten sitouttamisen paineita. Tapahtumien ja kampanjoiden myötä yksilö saisi mahdollisuuden vaikuttaa asioihin konkreettisemmin ja nopeammin sekä tietenkin lyhyemmällä tähtäimellä yksilö saisi mahdollisuuden ottaa osaa itselle tärkeisiin asioihin. Pitkäaikaisten vapaaehtoisten olemassa olo ei kuitenkaan ole täysin kuopattu. Vaikka vapaaehtoisuus nähdään muuttuvan huomattavasti myös kasvaneen sosiaalisen median suosion myötä, niin se ei tarkoita sitä, että jokainen vapaaehtoinen tulee olemaan se niin sanottu ”nepparivapaaehtoinen”. Pitkäaikaisia vapaaehtoisia tulee olemaan vapaaehtoisjärjestöjen toiminnassa myös jatkossa, mutta vapaaehtoisten määrä tulee vaihtelevaan ääripäästä ääripäähän.

Aaro Harju kuvaa artikkelissaan hyvin kansalaisten osallistuvuutta erilaisiin toimintoihin postmoderninpaan suuntaan. Haastatteluissa työntekijöiden mietteet vapaaehtoisuuden muutoksista saavat tukea Harjun viittauksista osallistuvuuden muutoksista. Osallistujat nähdään edelleen aktiivisessa roolissa toiminnassa ja vaikuttamisessa. Harjun mukaan 2000 – luvun uudet toimintaympäristöt vaikuttavat osallistujan omaan

haluun ja tapaan toimia. Nämä aiheuttavat osallisuudessa selkeitä muutoksia. (Harju 2007.) Kehittämisehdotuksia tukee myös haastatteluissa esille nousseet asiat siitä, että vapaaehtoisten osallistaminen ja sitouttaminen toimintaan on haasteellisempaa. Tässä kohtaa tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksesta voidaan myös ammentaa faktatietoa tähän tutkimukseen. Tilastokeskuksen tulosten perusteella nuorten vapaaehtoistyöhön osallistuvuus on vähentynyt huomattavan paljon, josta voidaan myös päätellä vapaaehtoisuuden muutosten ilmentyvän myös nuorille suunnatuissa vapaaehtoisjärjestöissä. Eläkeikäisten osallistuvuus on taas nousemaan päin, joka voidaan nähdä myös niissä vapaaehtoisjärjestöissä, joissa tämä samainen ikäpolvi on kaikkein aktiivisin. (Suomen virallinen tilasto 2013.)

Motiivit tehdä vapaaehtoistyötä nähdään muuttuneen enemmän omalähtöiseen tarpeeseen. Enää ei pystytä vetoamaan siihen, että toiminnassa tarvitaan lisää vapaaehtoisia. (Laimio ym. 2011, 16.) Motiiveihin ja yksilön tarpeisiin vastaaminen nähtiin haastattelujen tuloksissa tärkeänä osana toiminnan tarjonnassa. Tässä kohtaa katseen kääntäminen itse toiminnan tarjonnan kehittämiseen olisi vähintään ajankohtaista. Matalankynnyksen vapaaehtoistyön malli, palkitsevuus ja virikkeellinen toiminta sekä lyhytaikaiset tapahtumat ja kampanjat vastaavat vapaaehtoisuuden muutoksen tuomiin haasteisiin. Edellä mainitut tavat tarjota toimintaa ovat ajankohtaisia ja näkisin sen lisäävän myös eri vapaaehtoisjärjestöjen mielenkiintoisuutta.

Työni lopputuloksessa onnistuin kokoamaan vapaaehtoisjärjestöjen työntekijöiden mietteitä vapaaehtoisuudesta, osallisuudesta ja tulevaisuudennäkymistä. Työni tarjoaa ajankohtaiset ajatukset vapaaehtoisuudesta haastattelemani vapaaehtoisjärjestöjen työntekijöiden näkökulmasta. Tämän myötä näkisin työni tarjoavan tilaajaorganisaation YAD, Youth Against Drugs ry:n lisäksi myös muille alan ammattilaisille ja toimijoille mahdollisuuden samaistua tai saada vähintään erilaisia näkökulmia omaan työtoteeseen sekä toiminnan kehittämiseen.

LÄHTEET

Alanen, Leena & Salminen, Veli-Matti & Siisiäinen, Martti (toim.) 2007. Sosiaalinen pääoma ja paikalliset kentät. Jyväskylä: ER-paino Oy.

Annala, T., Saarelainen, R., Stengård, E. & Vuori-Kemilä, A. 2007. Mielenterveys- ja päihdetyö: yhteistyötä ja kumppanuutta. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Harju, Aaro 2007. Kansalaisten osallistuminen on muuttanut muotoaan. Artikkel. Helsingin Sanomat. Viitattu: 11.4.2013

http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/osallistuminen_ja_vaikuttaminen/kansalaisten_osallistuminen_on_muuttanut_muotoaan

Harju, Aaro 2004. Osallisuus. Artikkel. Viitattu: 11.4.2013

http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/osallistuminen_ja_vaikuttaminen/osallisuus

Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Dark Oy.

Heinänen, Arja 2001. Monikasvoinen vapaaehtoistoiminta. Sosiaaliturva 18/2001.

Viitattu: 22.4.2013. <http://huoltaja--saatio-fi-bin.directo.fi/@Bin/c656c4b24b96801c39d2c53bf0058afa/1366617169/application/pdf/177685/Sosiaaliturva18-2001.pdf>

Herranen, Jatta & Lundbom, Pia (toim.) 2011. Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Sarja C. Oppimateriaaleja 26. HUMAK. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. 10. painos. Jyväskylä: Gummerus Oy.

JVN Jyväskylän Nuoret ry. Viitattu: 15.3.2013.

<http://jyvala.fi/jnry/index.php?page=yhdistys>

Kaukkila, V. & Lehtonen, E. 2008. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Helsinki: SMS-Tuotanto Oy.

Kolmas sektori. Jyväskylän yliopisto Viitattu: 15.3.2013.

<http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>

Koskinen-Ollonqvist, Pirjo & Paija, Leea & Pantzar, Juha A. & Saikkonen, Paula & Savolainen, Nella. (toim.) 2009. Näkökulmia järjestöarviointiin. Vantaa: Hansaprint.

Laatikainen, Tanja (toim.) 2010. Vertaistoiminta kannattaa. SOLVER Palvelut Oy.

Laimio, Anne & Välimäki, Sari. 2011. Vapaaehtoistoiminta kehittyy. Jyväskylä: Kopi-jyvä Oy. Viitattu: 19.4.2013.

http://www.kssotu.fi/verso/medi/Vapehttoim_KEHITTY.pdf

Mykkänen-Hänninen, Riitta 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsinki: Yliopistopaino.

MLL, Mannerheimin lastensuojeluliitto. Järvi-Suomen piiri. Viitattu: 14.3.2013.

<http://jarvi-suomenpiiri.mll.fi/jarvi-suomen-piiri/>

- Pentti, Veikko 2003. Turvallinen yhteisö – turvattu yksilö. Turvallisuutta kasvatuksen ja yhteiskuntapolitiikan keinoin. Helsinki: Yliopistopaino.
- Pihlaja, Ritva 2010. Kolmas sektori ja julkinen valta. Sastamala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Porkka, Suvu-Tuuli 2009. Työnohjaamisen taito. Oppikirja vapaaehtoistyön työnohjaajalle. Suomen mielenterveysseura. SP-Paino Oy.
- Ruusuvuori & Nikander & Hyvärinen (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.
- Räty, Tapio 2007. Uusi Lastensuojelulaki. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Sosiaalinen media 2013. Mikä ihmeen sosiaalinen media? Viitattu: 18.4.2013.
http://www.edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/mika_ihmeen_sosiaalinen_media
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Ajankäyttötutkimus [verkkajulkaisu].
ISSN=1799-5639. Osallistuminen Ja Vapaaehtoistyö 2009, 2. Vapaaehtoistyöhön osallistuminen, epävirallinen auttaminen ja luottamus . Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 16.4.2013. http://www.tilastokeskus.fi/til/akay/2009/04/akay_2009_04_2011-09-16_kat_002_fi.html
- Tilastokeskus. Teoreettiset lähtökohdat. Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen erot. Viitattu: 3.4.2013. <http://tilastokeskus.fi/virsta/tkeruu/01/07/>

Vahvistamo. Suomen mielenterveysseura. Viitattu: 2.4.2013.

<http://www.vahvistamo.fi/vahvistamo/mina/identiteetti>

Väistö, Terhi 2/2010, Nuorisotutkimus, Ryhmät ja vapaa-aika, Artikkelit: Brändit lasten harrastuksissa – symbolien merkitykset sosiaalisen identiteetin kehittämisessä.

Sosiaalinen identiteetti ja kulutus. Yliopistopaino: Helsinki.

YAD Youth Against Drugs ry. Viitattu: 14.3.2013. <http://yad.fi/>

LIITTEET

LIITE 1

Haastattelukysymykset

JÄRJESTÖ

Mitä teidän järjestö tekee?

Mikä on vapaaehtoistoimintanne päämäärä?

Minkälaista järjestönne vapaaehtoistyö on konkreettisesti?

Kuinka kauan järjestön vapaaehtoistoimintaa on ollut?

Kuinka paljon järjestön toiminnassa on vapaaehtoisia?

VAPAAEHTOISUUS

Mitä vapaaehtoisuus merkitsee järjestölle?

Millaisia vapaaehtoisia järjestössänne on? Minkä ikäisiä?

Millä motiivilla vapaaehtoiset hakeutuvat järjestönne toimintaan?

Onko järjestön helppo tavoittaa uusia vapaaehtoisia?

Miten järjestönne hankkii lisää vapaaehtoisia?

Miten vapaaehtoiset löytävät järjestön?

Mitä vapaaehtoiset tekevät järjestössä?

Koulutetaanko järjestön vapaaehtoisia? Miten vapaaehtoisia koulutetaan?

Kuinka usein järjestönne kouluttaa vapaaehtoisia?

Mitä koulutukset tarjoavat vapaaehtoisille?

SITOUTUMINEN

Millainen on aktiivinen vapaaehtoinen?

Kuinka aktiivisia järjestön vapaaehtoiset ovat?

Kuinka pitkään vapaaehtoiset ovat toiminnassa mukana?

Sitoutetaanko vapaaehtoisia toimintaan? Millä menetelmin vapaaehtoisia sitoutetaan toimintaan?

Mikä vaikuttaa vapaaehtoisten sitoutumiseen? Onko positiivisesti tai negatiivisesti vaikuttavia tekijöitä? Mitä?

Millainen merkitys vertaistuellalla on? Millä tavoin vertaistuki ilmenee järjestönne toiminnassa?

Millä tavoin vapaaehtoisten sitoutuminen näkyy järjestönne toiminnassa?

OSALLISTAMINEN

Kuinka järjestössä seurataan vapaaehtoisten osallistuvuutta toimintaan?

Onko vapaaehtoisten osallistuvuuden määrä vaihdellut viimeisten 5 vuoden aikana? Millä tavoin?

Onko vapaaehtoisuus muuttunut viimeisen 5 vuoden aikana? Jos on niin miten?

Voitteko mielestänne vaikuttaa vapaaehtoisten aktiivisuuteen?

Kehitättekö järjestön toimintaa? Kuinka usein ja millä tavoin?

TULEVAISUUS

Millaiset tulevaisuuden näkymät vapaaehtoisten sitoutumisessa on järjestönne toiminnassa?

Millä keinoin vapaaehtoisia tullaan osallistamaan toimintaan jatkossa?

Tuleeko vapaaehtoisuus muuttumaan tulevaisuudessa? Jos muuttuu, millä tavoin?